

Ako ovplyvniť investičné zámery okolo nás

Občiansky kompas

So zámermi investorov vo vašom okolí nemusíte vždy súhlasiť, môžete vyjadriť svoj názor a ovplyvniť ich.

Nová výšková budova, ktorá zatieni rodinný dom, nová štvorprúdovka v blízkosti domov, ktorá zvýši hluk alebo nová fabrika či farma vedľa vášho bydliska vedia výrazne zhoršiť kvalitu života ,či dokonca ohroziť zdravie. Všetky tieto stavby však musia byť niekým povolené a Vy máte právo sa k nim vyjadriť.

Ak už však pred domom zaregistrujete stavebné stroje, situácia je nezvratná. Preto je dôležité vedieť kedy a ako je možné investičné zámery ovplyvniť a ako prebieha celý povoľovací proces. Rôzne investičné zámery sú povoľované rôznymi spôsobmi a podľa rôznych zákonov.

Prostredníctvom tohto manuálu sa ľahšie zorientujete a získate informácie, ktoré môžu výrazne zmeniť pohodu Vášho života.

(Manuál bol aktualizovaný v novembri 2021)

[Chcem podporiť občiansky kompas, aby slúžil všetkým](#)

Základný manuál

Ako sa dá dozvedieť o pripravovaných investičných zámeroch

Existuje viacero možností, ako sa môžu miestni obyvatelia (alebo ktokoľvek iný) dozvedieť o tom, že sa chystá povoľovanie investičného zámeru v ich okolí, respektíve o tom, že vôbec môže dôjsť k tomu, aby v ich okolí bol nejaký investičný zámer naplánovaný.

1. Územnoplánovacia dokumentácia

Územnoplánovacia dokumentácia obsahuje veľké množstvo informácií o tom, aké má obec zámery s využitím územia v jej katastrálnom území. Jej obsahom sú záväzné údaje o tom, ako chce obec rozvíjať svoje územie a to najmä z pohľadu jej obyvateľov. Dajú sa tam tak nájsť údaje o tom, kde by chcela obec priemyselnú zónu, kde by chcela bytovú zástavbu, kde plánuje individuálnu rodinnú zástavbu, v ktorej časti katastrálneho územia obce je miesto pre rekreačné využitie, ako je plánovaná dopravná, či iná infraštruktúra a pod. Jednoducho, územnoplánovacia dokumentácia obsahuje údaje o tom, ako je obec usporiadaná v súčasnosti a ako by chcela byť usporiadaná v budúcnosti.

V prípade, ak má obec schválenú územnoplánovaciu dokumentáciu, čo nemusí byť vždy prítomné, je to pre jej obyvateľov významný zdroj informácií aj v súvislosti s možnými investičnými zámermi. Napríklad v prípade, ak je v územnom pláne do budúca naplánovaná priemyselná zóna v susedstve rodinných domov, je táto skutočnosť pre obyvateľov rodinných domov veľmi významná, keďže pravdepodobnosť výstavby priemyselnej prevádzky v týchto lokalitách je omnoho vyššia. Títo obyvatelia by mali pozorne sledovať, či nezačalo povoľovanie výstavby takejto prevádzky a pokúsiť sa ju svojim aktívnym prístupom ovplyvniť, napríklad aj na základe tohto manuálu.

V zmysle § 11 ods. 5 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku; stavebný zákon) územný plán obce ustanovuje najmä:

- a) zásady a regulatívy priestorového usporiadania a funkčného využívania územia obce v nadväznosti na okolité územie,
- b) prípustné, obmedzené a zakázané funkčné využívanie plôch,
- c) zásady a regulatívy starostlivosti o životné prostredie, územného systému ekologickej stability a tvorby krajiny vrátane plôch zelene,
- d) zásady a regulatívy ochrany a využívania prírodných zdrojov, kultúrno-historických hodnôt a významných krajinných prvkov,
- e) hranice medzi súvisle zastavaným územím obce alebo územím určeným na zastavanie (ďalej len „zastavané územie“) a ostatným územím obce,
- f) zásady a regulatívy verejného dopravného a technického vybavenia a občianskeho vybavenia,
- g) plochy pre verejnoprospešné stavby, na vykonanie asanácie a pre chránené časti krajiny.

Územnoplánovacia dokumentácia by sa mala nachádzať na obecnom úrade, informácie ktoré sa v nej nachádzajú sú verejné a každému by mal byť umožnený prístup k jej údajom. V prípade, ak má obec vytvorenú internetovú stránku, často sa územný plán obce nachádza aj tam a obyvatelia tak majú pohodlný prístup k jeho obsahu (takto má napríklad na svojej webovej stránke [zverejnený územný plán](#) mesto Vysoké Tatry).

V zmysle zákona zároveň musí byť záväzná časť nového územného plánu vyvesená **na 30 dní na úradnej tabuli obce od jeho schválenia**, respektíve od každého schválenia prípadne zmien a doplnkov platného územného plánu.

Viac informácií o schvaľovaní územných plánov a účasti verejnosti na schvaľovaní sa dozviete v ďalšom texte.

2. Úradná tabuľa

Ďalším významným zdrojom informácií o tom, čo sa v obci deje, respektíve bude diať je tzv. úradná tabuľa (či už obce, alebo iného štátneho orgánu). **Úradná tabuľa je hlavným a často jediným prostriedkom, akým spôsobom obec, alebo iný štátny orgán komunikuje s občanmi o svojej činnosti.** Častokrát sa jedná o zákonné povinnosti o informovaní občanov, keď obec, či iný štátny orgán musí informovať o svojej činnosti a zákon mu presne prikazuje v akej forme a na akú dobu musí príslušné informácie zverejniť (ako napríklad vyššie uvedená povinnosť obce zverejniť záväznú časť schváleného územného plánu na dobu 30 dní od schválenia).

(Ne)zverejnenie nejakého dokumentu na úradnej tabuli má často zároveň aj **právne následky**. Ak je napríklad zákonom stanovená povinnosť zverejniť vydané rozhodnutie o nejakom konaní (povedzme územné rozhodnutie vydané v územnom konaní na umiestnenie stavby diaľnice), tak v prípade nedodržania tejto povinnosti sa jedná o hrubé porušenie zákona, ktoré môže mať za následok následné zrušenie takéhoto rozhodnutia súdom v prípade žaloby na preskúmanie zákonnosti takéhoto rozhodnutia.

Od zverejnenia nejakého úkonu príslušného úradu na úradnej tabuli sa v mnohých prípadoch odvíjajú aj **lehoty** pre prípadných účastníkov konania. Napríklad po 15 dňoch od spomínaného vystavenia územného rozhodnutia o umiestnení diaľnice vo forme verejnej vyhlášky začína plynúť 15 dňová lehota na podanie odvolania voči tomuto rozhodnutiu.

Je teda zrejmé, že úradná tabuľa obce, alebo iného úradu je významným zdrojom informácií o povoľovaní prípadnej investičnej, či inej činnosti v obci. Je preto veľmi dôležité, aby občania jej obsah pravidelne sledovali .

Umiestnenie úradnej tabule by malo byť verejnosti **ľahko dostupné** (väčšinou sa úradná tabuľa nachádza pred budovou úradu) a to aj z časového hľadiska (nie je možné, aby bol prístup k úradnej tabuli umožnený napríklad v čase od 8:00 do 10:00 v pracovných dňoch).

3. Internetové stránky úradov

Za účelom priblíženia sa občanom a jednoduchšieho prístupu k informáciám o činnosti úradov majú už v súčasnosti mnohé obce, či iné úrady zriadené oficiálne internetové stránky, na ktorých poskytujú informácie o svojej činnosti a to často aj v podobe takzvanej **elektronickej úradnej tabule**, ktorá je obsahovo totožná s klasickou úradnou tabuľou (viď. vyššie). Internetové stránky sa tak stávajú významným zdrojom informácií aj v súvislosti s povoľovaním, respektíve plánovaním povoľovania výstavby rôznych investičných zámerov.

V súvislosti s povoľovaním investičných zámerov sú dôležité najmä **internetové stránky stavebných úradov** v rámci obecných, či mestských úradov; na internetovej stránke sa bude jednať o príslušnú sekciu týkajúcu sa povoľovania výstavby, pomenovaného napríklad oddelenie výstavby a stavebného poriadku a pod. Takto napríklad vyzerá príslušná časť internetovej [stránky mesta Banská Bystrica](#).

V niektorých prípadoch zákon stanovuje povinnosť zverejniť niektorý procesný úkon aj na svojej internetovej stránke. Napríklad pri konaní o posudzovaní vplyvov na životné prostredie je investor povinný doručiť príslušnému úradu zámer v elektronickej podobe a príslušný úrad je povinný ho zverejniť na svojej internetovej stránke.

4. Enviroportál

Komplexné informácie o investičných zámeroch, ktoré podliehajú posudzovaniu vplyvov na životné prostredie je možné nájsť na internetových stránkach www.enviroportal.sk v časti „Posudzovanie vplyvov na životné prostredie“. Prostredníctvom jednoduchého vyhľadávača sa na tejto internetovej stránke **dajú vyhľadať aktuálne i neaktuálne investičné zámery**, pre ktoré prebieha proces posudzovania vplyvov na životné prostredie, vrátane všetkej príslušnej dokumentácie, a to podľa ich lokalizácie v kraji, či okrese.

Viac o procese posudzovania vplyvov na životné prostredie je možné nájsť v **Občianskom kompase** v samostatnej príručke [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia?](#).

Obdobné komplexné informácie je možné nájsť aj o prevádzkach, ktoré podliehajú takzvanému integrovanému povoľovaniu, vrátane ich zoznamu a vydaných povolení. Tieto informácie je možné nájsť [na stránkach Enviroportálu](#).

Viac o procese integrovaného povoľovania sa môžete dozvedieť rovnako v **Občianskom kompase** v samostatnej príručke [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia?](#).

5. Zákon o slobodnom prístupe k informáciám

V prípade, ak je potrebné zistiť nejaké špecifické informácie o investičnom zámere, ku ktorým sa nedá dostať prostredníctvom predchádzajúcich možností, je možné využiť práva vyplývajúce zo zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Podľa tohto zákona má každý právo na prístup k informáciám, ktoré majú povinné osoby k dispozícii a to bez udania dôvodu. Povinnými osobami sú pritom aj obce a úrady, ktoré povoľujú výstavbu a prevádzku investičných zámerov.

Viac informácií o tom, ako postupovať podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám nájdete opäť v **Občianskom kompase** v časti [Ako získať informácie?](#).

Spôsoby, akými sa môžu občania zapojiť do povoľovania investičných zámerov a ovplyvniť ich

V súčasnosti existuje viacero právnych nástrojov, ako môžu obyvatelia obcí, či iná verejnosť ovplyvniť plánovanie, umiestňovanie, výstavbu i prevádzku rôznych investičných zámerov. Vždy to ale vyžaduje aktivitu a záujem tých, ktorým na tom záleží a ktorých sa to týka, a to za použitia postupov, ktoré právny poriadok umožňuje a ktoré zároveň môžu mať reálne dopady pri ovplyvňovaní realizácie rôznych investičných zámerov.

Častokrát sa pritom stáva, že energia dotknutých občanov sa vyčerpá použitím nesprávnych, či neefektívnych právnych nástrojov, ktoré nesmerujú k požadovanému výsledku (zmysluplné ovplyvnenie investičného zámeru z pohľadu dotknutej verejnosti). Takéto situácie majú často za následok zvýšenú frustráciu napríklad z povolenia prípadnej zdraviu škodlivej prevádzky v blízkosti rodinných domov. Typickým príkladom je využitie petícií, ktoré sa často berú ako jediný možný nástroj pre verejnosť, pričom však ich právny i faktický dopad je limitovaný a petícia častokrát nemá žiadne právne následky. Je pritom možné, že relevantné následky sa pritom dali dosiahnuť inými právnymi nástrojmi (ktoré opisujeme nižšie), avšak ich neznalosťou či zlým využitím, sa venovaná energia vyplytvala zbytočne.

Každý nový investičný zámer musí prejsť procesom úradného povoľovania, ktoré by malo zabezpečiť to, aby bol investičný zámer naplánovaný, umiestnený a prevádzkovaný v súlade so zákonom a zákonnými normami. Či už bezpečnostno-technickými, alebo takými, ktoré majú zabezpečiť ochranu životného prostredia a životných podmienok ľudí. Vzhľadom k tomu, že tento ideál často nie je naplnený a povolené sú často aj také investičné zámery, ktoré sú zdraviu, či inak škodlivé, respektíve ktoré predstavujú zvýšené zdravotné riziko pre miestnych obyvateľov, je veľmi dôležité, aby práve verejnosť a dotknutí obyvatelia (teda tí, ktorých sa prevádzka investičného zámeru bude najviac dotýkať) sa na ich povoľovaní aktívne a právom predpokladaným spôsobom zúčastnili.

Rôzne investičné zámery môžu byť povoľované rôznymi spôsobmi a podľa rôznych zákonov, pričom v ďalšej časti sa venujeme a popisujeme tie najbežnejšie formy povoľovania.

V prvom rade, pre mnoho investičných zámerov je naplánované ich umiestnenie vopred v územných plánoch. Vybrané investičné zámery s významným vplyvom na životné prostredie musia prejsť procesom posudzovania vplyvov na životné prostredie. Samotné povoľovanie

investičného zámeru je mnohokrát rozdelené do viacerých častí; napríklad umiestnenie prevádzky sa povoľuje v takzvanom územnom konaní, avšak povolenie samotnej prevádzky, vrátane záväzných podmienok jej prevádzkovania sa povoľuje až v nasledovnom konaní.

Okrem povoľovania samotného investičného zámeru je možné, že na jeho umiestnenie a prevádzku je potrebné získať ďalšie osobitné povolenia (napríklad umiestnenie stavby vyžaduje výrub drevín; pred umiestnením stavby je potrebné získať povolenie na ich výrub). Tieto povolenia sa získavajú v osobitných konaniach, ktoré z logiky veci musia predchádzať samotnému povoľovaniu prevádzky.

V nasledovnej časti nájdete popis najtypickejších povoľovacích konaní a procesov, vrátane možností verejnosti a dotknutých obyvateľov na aktívne a efektívne zapojenie sa do týchto procesov. Výpočet nezahŕňa niektoré špecifické a nie úplne bežné konania (napríklad konanie o povoľovaní jadrovej elektrárne), ale len tie najčastejšie.

Vzhľadom k tomu, že v daných súvislostiach, s výnimkou procesu schvaľovania územných plánov, je pre dotknutú verejnosť a obyvateľov kľúčovým pojmom takzvaný účastník povoľovacieho konania, je vhodné uviesť kto to je a aké má práva a povinnosti v povoľovacích konaniach. Toto všetko nájdete v Občianskom kompase v samostatnej príručke [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia](#).

Ako ovplyvniť plánovanie investičných zámerov a iných stavieb v obci

Vyššie už bola reč o tom, akým dôležitým zdrojom informácií je územný plán obce (príp. územný plán vyššieho územného celku) a čo všetko sa v ňom dá nájsť. **Vzhľadom k tomu, že územný plán predstavuje záväzný dokument a podklad pre následne povoľovacie konania všetkých stavieb, ktoré sa v danom katastrálnom území obce budú povoľovať, je zároveň dôležité využiť aj možnosti, ktoré zákon poskytuje pre verejnosť a iné subjekty pri obstarávaní a schvaľovaní územného plánu.** Verejnosť má právo participovať na schvaľovaní územného plánu a má právne možnosti, ako jeho výslednú podobu ovplyvniť.

O týchto možnostiach verejnosti, rovnako ako o procese obstarávania a schvaľovania územných plánov sa môžete dozvedieť v publikácii VIA IURIS [Účasť občanov na územnom plánovaní](#).

Pripomeňme si zároveň, že v zmysle zákona má každá obec s viac ako 2 000 obyvateľmi povinnosť mať schválený územný plán.

Ako ovplyvniť posudzovanie vplyvov investičného zámeru na životné prostredie

Proces posudzovania vplyvov na životné prostredie, takzvaný proces EIA – z anglického *Environmental Impact Assessment*, podľa zákona č. 24/2006 Z. z. predchádza povoľovaniu vymedzených činností s výrazným dopadom na životné prostredie. Je dôležité, aby občania a ekologické mimovládne organizácie spravili niektoré úkony už v rámci tohto procesu, ak chcú mať možnosť ovplyvňovať povoľovanie z pozície účastníka konania.

Nie každá činnosť, ktorá môže nejakým spôsobom ovplyvniť životné prostredie, podlieha posudzovaniu vplyvov na životné prostredie. Existuje množstvo činností, ktoré po ich povolení síce budú mať vplyv na životné prostredie, avšak EIA nepodliehajú.

EIA sa v hlavnej miere týka veľkých investičných zámerov ako sú oblasti energetického priemyslu (napr. výstavba novej elektrárne), ťažobného priemyslu (napr. otvorenie novej bane na ťažbu rudy), chemického priemyslu (napr. prevádzka na výrobu farmaceutík), stavebného priemyslu (napr. cementáreň), odpadového priemyslu (napr. skládka alebo spaľovňa odpadov), vodného hospodárstva (napr. vodná priehrada), poľnohospodárskej výroby (napr. intenzívny chov ošípaných), lesnej výroby (napr. odlesňovanie krajiny), potravinárskeho priemyslu (napr. cukrovar), dopravy (napr. diaľnica), cestovného ruchu (napr. výstavba zariadenia cestovného ruchu v národnom parku), vojenských stavieb (napr. zariadenie na vojenský výcvik) atď.

Je dôležité vedieť, že EIA podliehajú nielen výstavba nových zariadení, prevádzok alebo objektov, ale aj zmena tých existujúcich.

Všetky činnosti, ktoré podliehajú posudzovaniu vplyvov na životné prostredie, je možné nájsť v prílohe č. 8 zákona EIA. Príloha obsahuje výpočet činností, ktoré sú tematicky rozdelené podľa priemyselných odvetví. Príloha zároveň obsahuje tzv. prahové hodnoty, ktoré musí činnosť dosiahnuť, ak sa na ňu má vzťahovať proces EIA. V stĺpci A sa nachádzajú prahové hodnoty, v prípade dosiahnutia ktorých je EIA pre uvedenú činnosť povinná. V stĺpci B sa nachádzajú prahové hodnoty, v prípade dosiahnutia ktorých je pre uvedenú činnosť potrebné zisťovacie konanie.

Viac informácií o procese EIA a o právnych možnostiach občanov, ktoré im tento proces zaručuje nájdete v Občianskom kompase v samostatnej príručke [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia](#).

Ako ovplyvniť povoľovanie investičného zámeru

Rozhodovanie o umiestnení investičného zámeru – územné konanie

Predtým, než sa začne samotné povoľovanie prevádzky investičného zámeru je nevyhnutné rozhodnúť o mieste, kde bude táto stavba umiestnená. Táto otázka je riešená v rámci takzvaného **územného konania**, ktoré prebieha podľa zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon). **Toto konanie je veľmi dôležité, pretože v ňom sa rozhoduje o tom, či bude alebo nebude na vytipovanom mieste prevádzka umiestnená, či jej umiestnenie neodporuje iným právom chráneným záujmom** (ak tomu tak je, tak územné rozhodnutie nemôže byť vydané predtým, než je rozpor s predmetnými chránenými záujmami vyriešený v osobitných konaniach, napr. v už spomínanom prípade nutnosti výrubu drevín nie je možné vydať územné rozhodnutie predtým, než dôjde k vydaniu povolenia na výrub drevín), či nezasahuje do práv dotknutých subjektov, napr. vlastníkov susedných nehnuteľností a pod.

V tomto konaní sa tak rieši základná otázka, či vôbec bude alebo nebude investičný zámer v danom mieste realizovaný. **V následných povoľovacích konaniach sa už počíta s tým, že táto otázka je platne vyriešená a riešia sa v nich už len veci týkajúce sa samotnej prevádzky zámeru.**

V tomto konaní má verejnosť, či dotknutí obyvatelia možnosť zúčastniť sa v pozícii účastníka konania. Viac o jeho priebehu a o právach a povinnostiach účastníkov územného konania sa dozviete v publikácii VIA IURIS [Účasť občanov v územnom a stavebnom konaní](#).

Rozhodovanie o povolení investičného zámeru – stavebné konanie

Rovnako ako územné konanie, aj stavebné konanie prebieha v režime zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon). Ako už bolo uvedené, v tomto konaní sa už nerozhoduje o tom, či investičný zámer bude alebo nebude umiestnený v konkrétnej lokalite, **ale o tom, či a za akých podmienok bude umožnené jeho prevádzkovanie a či investor je schopný naplniť zákonné požiadavky na prevádzku zámeru**. Bez vydaného stavebného povolenia, ktoré je ukončením stavebného konania, nie je možné začať s výstavbou.

Investičný zámer môže byť prevádzkovaný len v súlade so záväznými podmienkami stavebného povolenia. Z tohto hľadiska je toto konanie rovnako dôležité, ako konanie o umiestnení stavby (niekedy dokonca dôležitejšie), pretože je rozdiel napríklad v tom, ak prevádzkovanie príliš hlučnej prevádzky je povolená nepretržite, alebo len v rozmedzí 12 hodín denne.

Aj v tomto konaní má verejnosť, či dotknutí obyvatelia možnosť zúčastniť sa v pozícii účastníka konania. Viac o jeho priebehu a o právach a povinnostiach účastníkov územného konania sa dozviete opäť v publikácii [Účasť občanov v územnom a stavebnom konaní](#).

Integrované povoľovanie

Proces integrovaného povoľovania (podľa zákona č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov - ďalej len „zákon o IPKZ“) integruje a nahrádza niektoré súhlasy a povolenia do jedného konania pri prevádzkach spôsobujúcich výrazné znečistenie životného prostredia. Ide o relatívne novší typ konania, ktorého účastníkom sa môže stať aj osobitne založené občianske združenia, ekologické mimovládne organizácie alebo fyzické osoby. Z pozície účastníka konania tak môžu potom ovplyvniť vydávanie povolenia na prevádzky, ktoré integrované povolenie v zmysle zákona IPKZ potrebujú.

Niektoré priemyselné činnosti a prevádzky spôsobujú výrazné znečistenie, ktoré môže byť škodlivé ľudskému zdraviu, negatívne ovplyvňovať kvalitu životného prostredia, hmotný majetok alebo znehodnocovať priaznivý stav životného prostredia. Takéto činnosti sa povoľujú podľa spomínaného zákona č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia v **processe takzvaného integrovaného povoľovania**. Toto integrované povolenie **úplne nahrádza napríklad stavebné povolenie** podľa stavebného zákona alebo **súhlasy a povolenia podľa iných zákonov** (napríklad podľa vodného zákona, odpadového zákona alebo zákona o ochrane ovzdušia). Konkrétne konania, ktoré integrované povoľovanie nahrádza, je možné nájsť v ustanovení § 3 zákona o IPKZ. Súčasťou integrovaného povoľovania však nie je územné konanie, posudzovanie vplyvu prevádzky na životné prostredie ani ustanovovanie podmienok na prevenciu závažných priemyselných havárií. Tieto konania musia prebehnúť samostatne, spravidla ešte pred integrovaným povoľovaním.

V zmysle zákona o IPKZ „*integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania je súbor opatrení zameraných na prevenciu znečisťovania životného prostredia, na znižovanie emisií do ovzdušia, vody a pôdy, na obmedzenie vzniku odpadu a na zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadu s cieľom dosiahnuť vysokú celkovú úroveň ochrany životného prostredia.*“

Súčasťou integrovaného povolenia by malo byť určenie emisných limitov a podmienok vykonávania činnosti v prevádzkach, či určenie najlepších dostupných techník pre prevádzky. Podľa zákona o IPKZ sa zároveň vykonáva kontrola surovín, látok a energie používaných alebo vyrábaných v prevádzkach, monitorovanie zdrojov emisií, vykonávanie kontroly v prevádzkach, odoberanie vzoriek, meranie emisií a zber, spracúvanie, vyhodnocovanie a oznamovanie údajov a informácií, kontrola nakladania s odpadom a kontrola a preskúmavanie podmienok integrovaného povolenia.

Viac informácií o integrovanom povoľovaní a o právnych možnostiach občanov, ktoré sa tohto povoľovania zúčastňujú, nájdete v Občianskom kompase v samostatnej príručke [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia](#).

Osobitné konania, ktoré sa týkajú povolenia investičného zámeru

V prípade, ak sa prevádzka plánovaného investičného zámeru dotýka aj iných právom chránených záujmov, ktoré môžu byť prevádzkovaním investičného zámeru dotknuté, je možné (v prípade, ak sa nejedná o konania, ktoré sú zlúčené do integrovaného povolenia uvedeného vyššie), že na povolenie investičného zámeru bude potrebné aj povolenie, súhlas, výnimka, či iné rozhodnutie podľa osobitných zákonov. Napr. v prípade, ak sa bude jednať o investičný zámer umiestňovaný v kultúrne významnej lokalite, bude pravdepodobné, že jeho povolenie bude podmienené vydaním príslušného povolenia podľa predpisov na ochranu kultúrnych pamiatok. Obdobne to bude aj v prípade prírodne významných území, či území významných z banského hľadiska a pod.

Takýchto konaní môže existovať množstvo a vždy záleží od konkrétneho investičného zámeru, jeho parametrov, navrhovanej polohy a pod. aké ďalšie povolenia nad rámec už spomenutých ešte potrebuje na svoje zákonné prevádzkovanie. V mnohých z týchto konaní má verejnosť či dotknutí obyvatelia taktiež právo stať sa účastníkmi konania a takýmto spôsobom ovplyvňovať povolenie investičného zámeru.

V Občianskom kompase v samostatnej časti [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia](#) je možné nájsť popis konaní a právne možnosti v prípade konaní, ktoré sa týkajú zásahov do prírodného prostredia podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

Vo všeobecnosti však pre všetky konania, v ktorých sa rozhoduje o právach, povinnostiach a právom chránených záujmoch platí všeobecný predpis, ktorý popisuje ako majú úrady postupovať, aké majú práva dotknuté subjekty vrátane účastníkov konania, aké majú úrady povinnosti a pod. Tento predpis sa nazýva **správny poriadok** a jeho popis vrátane popisu práv účastníka konania je možné nájsť opäť v Občianskom kompase v samostatnej časti [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia](#). Správny poriadok sa s väčšími či menšími odchýlkami vzťahuje na všetky vyššie uvedené povolenie konania (osobitosti konaní stanovujú tieto osobitné predpisy, napríklad stavebný zákon stanovuje mierne odchýlky pre územné konanie a pod.), čiže jeho znalosť je pre účastníkov konania veľmi prínosná. Správny poriadok sa však nevzťahuje na proces schvaľovania územných plánov a na proces posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Ďalšie informácie

Vzory, odkazy, predpisy

Nižšie nájdete praktické vzory podaní, súvisiace právne predpisy a užitočné odkazy k téme *Ako ovplyvniť investičné zámery okolo nás*. Vzory podaní vám môžu pomôcť v komunikácii so štátnymi orgánmi. Môžete si ich upraviť podľa vlastných potrieb, sú k dispozícii na stiahnutie zdarma.

Vzory podaní

[Stanovisko k zámeru EIA](#)

[Námietky účastníka k územnému konaniu](#)

[Odvolanie proti dodatočnému povoleniu stavby](#)

[Odvolanie proti vylúčeniu účastníka konania](#)

[Podnet na vydanie protestu prokurátora EIA](#)

[Podnet na vydanie protestu prokurátora IPKZ](#)

[Prihlásenie do konania](#)

[Upozornenie na čiernu stavbu](#)

Na stiahnutie

Publikácia [Účasť občanov na územnom plánovaní](#) (2011, autor Jaroslav Pavlovič)

Publikácia [Účasť občanov v územnom a stavebnom konaní](#) (2011, autor Jaroslav Pavlovič)

Súvisiace právne predpisy

[Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia](#) (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky 43/2006 Z. z., tzv. Aarhuský dohovor)

[Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku \(stavebný zákon\)](#)

[Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie](#)

[Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny](#)

[Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní \(správny poriadok\)](#)

[Zákon č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

[Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov \(zákon o slobode informácií\)](#)

Užitočné odkazy

[Právo pre ľudí: Účastníctvo](#) » krátky film VIA IURIS o účasti občanov v konaniach

[Právo pre ľudí: Skládka](#) » krátky film VIA IURIS o aktivitách občanov bojujúcich proti skládke odpadu v Pezinku

[Priatelia Zeme – SPZ](#) » organizácia sa venuje poradenstvu v oblasti odpadov

[Enviroportál](#) » informačný portál o životnom prostredí

[Stavebný portál](#) » zoznam stavebných úradov

Otázky a odpovede

OTÁZKA: V regionálnych novinách som sa dozvedel, že do našej obce príde veľký investor so zámerom postaviť priemyselnú prevádzku. Kde sa môžem dozvedieť viac podrobností?

ODPOVEĎ: Základným a najpohodlnejším zdrojom informácií je v súčasnosti internet a tak odporúčame návštevu internetovej stránky www.enviportal.sk, kde sa v časti „Posudzovanie vplyvov na životné prostredie“ môžete dozvedieť, či na uvedený zámer prebieha proces posudzovania vplyvov na životné prostredie a ak áno - tak v akom je štádiu. Ak tento proces prebieha, na uvedenej internetovej stránke nájdete aj základné informácie o charaktere prevádzky.

Rovnako odporúčame návštevu internetových stránok Vášho obecného úradu a iných príslušných úradov, ako je napríklad okresný úrad životného prostredia a stavebný úrad. Vhodným zdrojom informácií je aj osobná návšteva obecného, alebo mestského úradu, rovnako ako pravidelné sledovanie úradnej tabule obecného úradu.

V prípade, ak sa tieto možnosti ukážu ako neefektívne, využite postup podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám, o ktorom sa dozviete viac v Občianskom kompase v samostatnej príručke [Ako získať informácie](#).

OTÁZKA: Dozvedeli sme sa, že na zámer výstavby priemyselnej prevádzky prebieha proces posudzovania vplyvov na životné prostredie. Ako sa tohto procesu môžeme zúčastniť ?

ODPOVEĎ: Proces posudzovania vplyvov na životné prostredie prebieha vo viacerých fázach, pričom sa predpokladá aj účasť verejnosti, ktorej členovia môžu k jednotlivým fázam posudzovania vplyvov podať svoje stanovisko alebo pripomienky. O každej z týchto fáz, musí byť verejnosť informovaná a to minimálne prostredníctvom úradnej tabule obce. Na podanie stanovísk má verejnosť vždy zákonom stanovenú lehotu. O prerokovaní takzvanej správy o hodnotení činnosti musí byť zvolané verejné prerokovanie.

Viac informácií k vašim možnostiam v priebehu procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie sa dozviete v Občianskom kompase v samostatnej príručke [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia](#).

OTÁZKA: Je záporné záverečné stanovisko z procesu EIA definitívnym zamietnutím posudzovanej činnosti?

ODPOVEĎ: Záverečné stanovisko je v zmysle § 37 ods. 1 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie rozhodnutie, ktoré je záväzné pre ďalšie povoľovacie konanie. To znamená, že ak bola posudzovaná činnosť v procese EIA zamietnutá, tak tento záver je pre povoľujúce orgány záväzný a nemôžu takúto činnosť napr. v územnom konaní povoliť.

OTÁZKA: Ako vlastník susednej nehnuteľnosti som sa stal účastníkom územného konania na umiestnenie stavby, ktorou je priemyselná prevádzka. Aké mám v tomto konaní práva?

ODPOVEĎ: Vo všeobecnosti má účastník akéhokoľvek správneho konania práva, ktoré mu zaručuje správny poriadok. Jedná sa o nasledovné práva:

– právo podávať námietky a pripomienky a vyjadriť sa ku všetkým zhromaždeným materiálom a dôkazom (podkladom rozhodnutia),

- právo zúčastniť sa ústneho pojednávania a miestnej ohliadky a to osobne alebo v zastúpení,
- právo navrhnúť vykonanie dôkazov (napr. navrhnuť vypracovanie znaleckého posudku alebo uskutočnenie ohliadky miesta, na ktorom bude stavba umiestnená),
- právo, aby sa správny orgán vysporiadal so záverečným stanoviskom z procesu EIA a presvedčivo zdôvodnil, prečo sa pri rozhodovaní od záverečného stanoviska odchyľil, v prípade, ak konaniu predchádza proces EIA,
- právo nazerať do úradného spisu, robiť si z neho výpisky a dostať z neho kópie,
- právo, aby správny orgán, ktorý rozhoduje, uviedol, ako sa vyrovnal s návrhmi a námietkami účastníkov konania a s ich vyjadreniami k podkladom rozhodnutia,
- právo, aby mu bolo doručené rozhodnutie,
- právo podať odvolanie proti rozhodnutiu,
- právo podať žalobu na súd proti rozhodnutiu, ak bolo odvolanie zamietnuté.

OTÁZKA: Som presvedčený o tom, že moje práva ako účastníka konania v priebehu povoloňovacieho konania boli zo strany stavebného úradu porušené a prevádzka bola povolená v rozpore so zákonom. Aké sú moje možnosti, keď už bolo vydané stavebné povolenie?

ODPOVEĎ: Voči vydanému stavebnému povoleniu môžete podať v zákonnej lehote odvolanie, v ktorom je potrebné poukázať na nezákonnosť konania a porušenie vašich práv. O odvolaní rozhoduje nadriadený orgán. V prípade, ak bude vaše odvolanie zamietnuté, je možné voči tomuto rozhodnutiu o odvolaní podať žalobu na súd, opäť v lehote ustanovenej zákonom. Rovnako je možné podať podnet na vykonanie prokurátorského dozoru, ktorý sa podáva na príslušnej prokuratúre. Viac o týchto, ako aj iných možnostiach, ktoré má účastníci konania v takýchto prípadoch k dispozícii sa dozviete v Občianskom kompase v samostatnej príručke [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia](#).

OTÁZKA: Existujú nejaké prostriedky nápravy, keď nesúhlasíme s výstavbou mrakodrapu v tesnej blízkosti nášho domu, ktorý je historickou pamiatkou? Stavebné povolenie bolo vydané v roku 2007.

ODPOVEĎ: Vzhľadom na to, že predmetná stavba bola povolená už v roku 2007, obávame sa, že už neexistuje možnosť ako ovplyvniť jej výstavbu. Je však stále potrebné sledovať, či pri výstavbe sú splnené podmienky stavebného povolenia. V prípade, ak by došlo k porušeniu podmienok stavebného povolenia, bolo by možné voči nej podniknúť právne kroky. Zároveň je v tejto súvislosti podstatné, či je predmetné stavebné povolenie ešte stále platné, keďže v zmysle ustanovenia § 67 ods. 2 stavebného zákona stavebné povolenie stráca platnosť, ak sa so stavbou nezačalo do dvoch rokov odo dňa, keď nadobudlo právoplatnosť, pokiaľ stavebný úrad v odôvodnených prípadoch neurčil na začatie stavby dlhšiu lehotu.

OTÁZKA: Ako máme postupovať, ak stavebná firma vykonáva stavebné práce na susednom pozemku, pravdepodobne bez platného stavebného povolenia, keďže len mesiac pred vypršaním jeho platnosti začali uskutočňovať búracie práce a stavebnému

úradu bolo oznámené začatie stavebných prác. Počas doby platnosti stavebného povolenia boli teda vykonané len samotné búracie práce. Aké možnosti nápravy v danej situácii existujú?

ODPOVEĎ: Na základe uvádzaných skutočností je možné podať podnet stavebnému úradu, resp. Slovenskej stavebnej inšpekcii na výkon štátneho stavebného dohľadu v súlade s § 98 a nasl. č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Stavebný zákon“). Orgány štátneho stavebného dohľadu sú v rámci dohľadu oprávnené zisťovať, či sa stavba vykonáva podľa stavebného povolenia. Rovnako sú oprávnené nahliadať do stavebného denníka, z ktorého by malo byť zrejmé, aké práce boli v lehote dvoch rokov od právoplatnosti stavebného povolenia vykonané.

V podnete odporúčame tiež uviesť, že máte vedomosť o tom, že približne mesiac pred vypršaním platnosti stavebného povolenia bolo na stavebnom úrade oznámené začatie stavebných prác, avšak k žiadnym stavebným prácam nedošlo. V tomto období došlo len k odstráneniu stavby v zmysle výroku predmetného stavebného rozhodnutia. Ak viete o tejto skutočnosti zadovážiť dôkazy, napr. písomné vyhlásenia svedkov, resp. fotografie z daného obdobia, bolo by vhodné ich priložiť k podnetu.

Ak máte za to, že dochádza k uskutočňovaniu neoprávnenej stavby, t. j. že stavebné povolenie, na základe ktorého sa stavba uskutočňuje, je neplatné, možno tiež podať orgánom činným v trestnom konaní (odporúčame prokuratúre) oznámenie o spáchaní trestného činu neoprávneného uskutočňovania stavby podľa § 299a zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v znení neskorších predpisov. V danom prípade je možné sa obrátiť aj na súd, ale máme za to, že vyššie navrhované možnosti budú rýchlejšími, efektívnejšími a menej nákladným riešením danej situácie.

OTÁZKA: O rozhodnutí o umiestnení nadrozmerného rodinného domu v našom susedstve som sa dozvedel až v oznámení o stavebnom konaní, kde sa uvádza, že na námietky, ktoré mohli byť uplatnené v územnom konaní, sa neprihliada. Aké sú moje práva vo vzťahu k predmetnej stavbe, keď nesúhlasím s jej umiestnením?

ODPOVEĎ: Ak je ešte možnosť podať námietky v stavebnom konaní, tak ich určite podajte. Ak ste nemali možnosť byť účastníkom územného konania, tak určite podajte všetky námietky, ktoré by ste podali v územnom konaní v stavebnom konaní.

Ako vlastník susedného domu ste mali byť od začiatku územného konania upovedomený o tomto konaní.

Účastník konania, s ktorým sa malo konať ako s účastníkom, no nekonalo sa tak, má možnosť buď požiadať správny orgán o obnovu konania v zmysle § 62 ods. 1 písm. c) správneho poriadku alebo obrátiť sa na súd so žalobou opomenutého účastníka podľa § 179 súdneho správneho poriadku:

Ak by ste sa nestihli zapojiť do stavebného konania, tak tieto prostriedky by ste mohli využiť vo vzťahu k územnému konaniu, o ktorom ste neboli upovedomený.

OTÁZKA: Je možné opakovať v rámci procesu EIA verejné prerokovanie Správy o hodnotení? Ako účastníkovi konania mi nebola zaslaná informácia o zverejnení tejto správy ani pozvánka na verejné prerokovanie, ktoré sa už uskutočnilo. Ako reakcia na

moju pripomienku mi prišla pozvánka na opakované verejné prerokovanie, ale stále mi neprišla informácia o zverejnení Správy o hodnotení. Je verejné prerokovanie bez zaslania informácie o zverejnení Správy o hodnotení legitímne?

ODPOVEĎ: Vzhľadom na skutočnosť, že nezaslanie pozvánky na verejné prerokovanie už bolo zo strany príslušného orgánu napravené, Vaša otázka smeruje len k tomu, či tak mohli učiniť bez toho, aby vás zároveň informovali o zverejnení správy o hodnotení. Vo všeobecnosti máte pravdu, ide o procesnú chybu, ktorá však podľa nášho názoru nemá vplyv na zákonnosť celého procesu EIA, keďže z podstaty veci je zrejmé, že o správe o hodnotení už viete, keďže ste k nej podali pripomienky a pravdepodobne je aj zverejnená na Enviroportáli. Chybu príslušného orgánu tak je nutné považovať len za formálnu chybu, ktorá v zásade nemala dopad na Vaše informovanie a nemyslíme si, že by takáto chyba obstála ako napr. dôvod žaloby pred súdom. Odporúčame vám zúčastniť sa opakovaného verejného prerokovania a sústrediť sa na kvalitné ústne odôvodnenie Vašich pripomienok, čo je podľa nášho názoru podstata účasti verejnosti v tejto fáze procesu EIA.

OTÁZKA: Investor napriek relevantným námietkam obdržal územné rozhodnutie a následne stavebné povolenie. Na základe týchto povolení však postavil úplne inú stavbu. V priebehu výstavby bola stavba niekoľkokrát zastavená príslušným stavebným úradom. Na základe nášho podnetu (ako účastníkov konania) podal stavebný úrad na investora trestné oznámenie za dôvodu marenia výkonu úradného rozhodnutia. Orgány činné v trestnom konaní však trestné oznámenie zamietli s odôvodnením, že investor už dostal pokutu v zmysle stavebného zákona. Nakoľko sme presvedčení, že už rozhodnutie aj stavebné povolenie boli vydané v rozpore so stavebným zákonom, oslovili sme súdneho znalca, ktorý nám vypracoval súdnoznalecký posudok, ktorého obsah jasne smeruje k nezákonnosti vydaného územného rozhodnutia i stavebného povolenia. Na základe tohto sme iniciovali obnovu konania z dôvodu závažných nových skutočností. Napriek niekoľkomesačnému odstupu od podania návrhu na obnovu konania sme k dnešnému dňu nedostali žiadnu odpoveď. Pri telefonicknej žiadosti o informácie sme od stavebného úradu dostali odpoveď, že úrad nemá čas odpovedať na každý podnet.

Ako máme, prosím Vás, ďalej postupovať v danej veci?

ODPOVEĎ: Z Vami prezentovaných skutkových okolností sa dôvody zamietnutia trestného oznámenia javia ako irelevantné. To, že boli investorovi udelené pokuty v zmysle stavebného zákona nijako nesúvisí s trestným oznámením za marenie výkonu úradného rozhodnutia.

Nakoľko však nepoznáme odôvodnenie zamietnutia podnetu zo strany polície a prokuratúry, nevieme sa k veci detailnejšie vyjadriť a posúdiť zákonnosť vybavenia trestného oznámenia.

V každom prípade prokuratúra musí vždy konať v zmysle § 3 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, ktorý jej jasne stanovuje povinnosť „*vo verejnom záujme vykonať opatrenia na predchádzanie porušeniu zákonnosti, na zistenie a odstránenie porušenia zákonnosti, na obnovu porušených práv a vyvodenie zodpovednosti za ich porušenie.*“

Polícia má zase v zmysle ustanovenia § 2 zákona č. 171/1993 Z. z. o policajnom zbore úlohu odhaľovať trestné činy a viesť ich vyšetrovanie.

Ak ste presvedčení, že došlo k spáchaniu trestného činu, môžete podať podnet na prokuratúru aj Vy. Podľa skutkových okolností, ktoré však detailne nepoznáme, by sa možno dalo

uvažovať aj o trestnom čine neoprávneného uskutočňovania stavby podľa § 299a Trestného zákona. Tohto trestného činu sa v zmysle zmieneného ustanovenia dopustí ten „*kto bez stavebného povolenia alebo v rozpore s ním postaví stavbu alebo jej časť, pričom nejde o jednoduchú stavbu alebo drobnú stavbu podľa stavebných predpisov, a spôsobí tým vážnu ujmu na právach alebo oprávnených záujmoch vlastníka pozemku alebo viacerých osôb.*“

Čo sa týka **návrhu na obnovu konania**, tak o ňom musí stavebný úrad vydať správne rozhodnutie v zmysle zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok). Keďže konanie o návrhu na obnovu konania je konaním v zmysle správneho poriadku, tak stavebný úrad je povinný v zmysle § 49 správneho poriadku rozhodnúť do 30 dní od podania návrhu na obnovu konania (v obzvlášť zložitých prípadoch v lehote 60 dní). Podľa ustanovenia § 49 Správneho poriadku „*ak nemožno vzhľadom na povahu veci rozhodnúť ani v tejto lehote, môže ju primerane predĺžiť odvolací orgán (orgán príslušný rozhodnúť o rozklade)*“.- o tom účastníka konania s uvedením dôvodov upovedomí.

Preto ak stavebný úrad nerozhodol v zákonom stanovenej lehote a ani Vás o tom neupovedomil jednoznačne konal v rozpore so správnym poriadkom a dopustil sa nečinnosti. Odporúčali by sme Vám preto podať písomnú sťažnosť na nečinnosť stavebného úradu na jemu nadriadený orgán (t. j. príslušný Okresný úrad, odbor výstavby a bytovej politiky), ktorý má v zmysle § 50 Správneho poriadku možnosť prijať opatrenie proti nečinnosti, ktorej sa dopustil podriadený orgán.

Rovnako môžete vo veci nečinnosti stavebného úradu podať aj podnet na prokuratúru na netrestnom úseku na vydanie upozornenia z dôvodu nečinnosti. Prokurátor v zmysle ustanovenia § 21 zákona o prokuratúre preskúmava postupy orgánov verejnej správy, kam zákon zaraďuje aj nečinnosť. Prokurátor môže vydať upozornenie na účel odstránenia nečinnosti v zmysle § 28 zákona o prokuratúre.

OTÁZKA: Obraciam sa na Vás s prosbou o právny názor vo veci postupu obce pri zmene územného plánu. Obec neakceptovala žiadne naše pripomienky a neposkytla nám ani písomne odôvodnenie ich zamietnutia. S danou vecou sme sa obrátili aj na okresnú prokuratúru, tá sa avšak vyjadrila, že k porušeniu zákona nedošlo. Je možné v danej veci ešte niečo spraviť?

ODPOVEĎ: Náš právny poriadok nepozná inú možnosť ako právne napadnúť územný plán než podaním podnetu na prokuratúru. Na súd priamo sa môže obrátiť jedine tzv. zainteresovaná verejnosť, ak tvrdí porušenie ochrany životného prostredia. Podnet na prokuratúru je však možné podať nielen proti VZN, ktorým sa územný plán vyhlasuje (ako ste urobili Vy) ale aj proti iným aktom, ktoré boli v priebehu tohto procesu vydané.

Ak si myslíte, že sa prokurátor nedostatočne zaoberal Vaším podnetom, môžete podať opakovaný podnet, kde budete žiadať o preskúmanie zákonnosti vybavenia predošlého podnetu. Takýto podnet bude vybavovať nadriadený prokurátor alebo ním určený prokurátor.

K obsahovej časti Vášho podnetu: Stavebný zákon neukladá orgánu územného plánovania povinnosť poslať tým, ktorí námietky uplatnili „stanovisko o prerokovaní“. Len mu v § 22 ods. 7 ukladá, že : *Stanoviská a písomné pripomienky k návrhu, ktoré neboli zohľadnené, znovu prerokuje orgán územného plánovania, ktorý obstaráva územnoplánovacia dokumentáciu, s tými, ktorí ich uplatnili.* Tým, že obec s Vami Vaše pripomienky prerokovala, zákonné podmienky splnila.

Ďalej v § 24 a 25 stavebného zákona sú stanovené podklady na schvaľovanie územnoplánovacej dokumentácie a postup akým sa ÚPD schvaľuje.

§ 24

*Orgán územného plánovania, ktorý obstaráva územnoplánovaciú dokumentáciu, predloží schvaľujúcemu orgánu správu o prerokovaní územnoplánovacej dokumentácie spolu s **vyhodnotením všetkých stanovísk a pripomienok a s návrhom na rozhodnutie o námietkach a pripomienkach**, návrh územnoplánovacej dokumentácie a návrh všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť územnoplánovacej dokumentácie.*

§ 25

(1) Pred predložením návrhu územného plánu na schválenie sa preskúma, či

a) obsah návrhu je v súlade so záväznou časťou schválenej územnoplánovacej dokumentácie vyššieho stupňa,

b) obsah návrhu a postup jeho obstarania a prerokovania sú v súlade s príslušnými právnymi predpismi,

c) návrh je v súlade so zadaním,

d) návrh je v súlade s rozsahom územného plánu,

e) záväzná časť územného plánu navrhovaná na vyhlásenie všeobecne záväzným právnym predpisom je v súlade s § 13.

(2) Podkladom na preskúmanie podľa odseku 1 je návrh územného plánu, vyhodnotenie stanovísk a pripomienok z prerokovania návrhu a návrh všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť územného plánu. Výsledok posúdenia podľa odseku 1 so súhlasným alebo s nesúhlasným stanoviskom k návrhu územného plánu s jeho zdôvodnením oznámi príslušný orgán obstarávateľovi do 30 dní.

(3) O preskúmanie súladu návrhu územného plánu regiónu podľa odseku 1 samosprávny kraj požiada ministerstvo.

(4) O preskúmanie súladu návrhu územného plánu obce podľa odseku 1 obec požiada krajský stavebný úrad.

(5) O preskúmanie súladu návrhu územného plánu zóny podľa odseku 1 obec požiada krajský stavebný úrad.

(6) Návrh územného plánu, ktorého obsah nie je v súlade so záväznou časťou územnoplánovacej dokumentácie vyššieho stupňa alebo s príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi alebo ktorého postup obstarania a prerokovania nie je v súlade s príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, nemožno schváliť. Pokiaľ by prišlo k schváleniu napriek takémuto rozporu, schválenie je v celom rozsahu neplatné.

Okresný úrad v sídle kraja teda musí, ešte pred tým než obec územný plán schváli, k nemu vydať svoje súhlasné stanovisko, v ktorom okrem iného „odobrí“ aj proces obstarávania a prerokovania územného plánu a vychádza pritom aj z *vyhodnotenia stanovísk a pripomienok z prerokovania návrhu.*

Aj proti tomuto súhlasnému stanovisku **môžete podať podnet na prokuratúru.** Išlo by v tomto prípade o nový podnet.

Navrhujeme Vám teda nasledovný postup:

1. choďte nahliadnuť na obecný úrad do podkladov Zmeny územného plánu a zistíte si, či obsahujú vyhodnotenie Vašich pripomienok a návrh rozhodnutia o nich a získajte kópiu týchto dokumentov. Takisto si zaobstarajte kópiu súhlasného stanoviska okresného úradu, ktoré vydáva podľa § 25 stavebného zákona.

2. ak by chýbalo vyhodnotenie Vašich pripomienok, alebo spôsob ako o nich má byť rozhodnuté (bohužiaľ v tomto prípade stačí len uviesť text pripomienky, spôsob ako bola prerokovaná a dôvody, pre ktoré bude zamietnutá - ale musí to byť písomne zachytené v tých dokumentoch), môžete podať na prokuratúru podnet proti súhlasnému stanovisku.

Je to už naozaj jediný spôsob, ktorý nám v súvislosti s možnosťami ako napadnúť proces, akým bol územný plán prijímaný, napadol. Možnosť rozhodovať o rozvoji svojho územia patrí do samostatnej pôsobnosti obce, a preto aj dohľad štátnej správy nad jej výkonom je obmedzený.

OTÁZKA: Môže mesto povoliť stavbu, ak stavebný zámer nie je v súlade s prijatým územným plánom? Kde môžem namietat' takýto postup?

ODPOVEĎ: Súlad stavebného zámeru s územným plánom skúma príslušný stavebný úrad v územnom konaní v zmysle § 37 stavebného zákona. V zmysle § 37 ods. 4 je nesúlad návrhu na vydanie územného rozhodnutia s územným plánom dôvodom na zamietnutie návrhu. Ak teda bol stavebný zámer v nesúlade s územným plánom mesta, mal stavebný úrad návrh na vydanie územného rozhodnutia zamietnuť. Ako účastník konania môžete túto skutočnosť namietat' v územnom konaní podaním svojich pripomienok k zámeru. V prípade, že by stavebný úrad Vaše pripomienky nezobral v úvahu a vydal by územné rozhodnutie, podľa vás nesúladne s územným plánom, môžete sa ako účastník konania proti tomuto rozhodnutiu odvolať. O odvolaní rozhoduje nadriadený orgán prvostupňového stavebného úradu (stavebnému úradu mesta je nadriadený okresný úrad v sídle kraja). Ak by sa ani druhostupňový orgán nestotožnil s Vašimi námietkami, potom je tu možnosť obrátiť sa na súd so správnou žalobou, kde už je však nevyhnutné vyhľadať pomoc advokáta. Viac k právam účastníka konania, k možným opravným prostriedkom v správnom konaní a celkovo k priebehu správneho konania nájdete v Občianskom kompase, v samostatnej príručke [Aké sú základné pravidlá postupu štátnych orgánov a obcí.](#)

OTÁZKA: Developer realizuje výstavbu na základe stavebného povolenia vydaného ešte pred 15 rokmi. Stavebné povolenie bolo roky umelo predlžované a sám investor otvorene prezentuje, že jeho zámer výstavby nie je zhodný s vydaným územným rozhodnutím.

Tento mesiac bolo na úradnej tabuli obce zverejnené oznámenie o začatí konania “Zmena stavby pred dokončením”, kde investor v žiadosti mení pôvodný typ bytového domu z vežového na doskový.

Spôsob akým stavebný úrad doteraz pristupoval k posudzovaniu žiadostí investora v nás vyvoláva nedôveru voči tomuto úradu. Avšak až teraz sa nás zmeny začínajú priamo dotýkať. Vedeli by ste nám, prosím, poskytnúť usmernenie?

ODPOVEĎ: Zmenu stavby pred dokončením je možné povoliť na základe ustanovenia § 68 stavebného zákona, pričom čo sa rozumie zmenou stavby pred dokončením definuje ustanovenie § 139f ods. 4 stavebného zákona.

§ 68: (1) *Stavebný úrad môže v odôvodnených prípadoch na žiadosť stavebníka povoliť zmenu stavby ešte pred jej dokončením.*

(2) *V rozsahu, v akom sa zmena dotýka práv, právom chránených záujmov alebo povinností účastníkov stavebného konania, ako aj záujmov chránených dotknutými orgánmi, prerokuje stavebný úrad žiadosť a vydá rozhodnutie, ktorým buď zmenu stavby povolí, pričom rozhodne aj o prípadných námietkach účastníkov a určí podľa potreby ďalšie záväzné podmienky, alebo žiadosť zamietne. Na konanie o zmene sa primerane vzťahujú ustanovenia o stavebnom konaní.*

§ 139f: (4) *Zmenami stavieb pred ich dokončením sa rozumejú zmeny vo vzťahu k stavebnému povoleniu, prípadne vo vzťahu k dokumentácii stavby overenej stavebným úradom v stavebnom konaní.*

Tieto ustanovenia však nehovoria, čo zmenou stavby pred jej dokončením nie je, ani akú zmenu nie je možné povoliť. Tieto podmienky boli vymedzené až následne judikatúrou. V rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 25.09.2013, sp. zn. 23S/62/2013 súd vyslovil názor, že zmena, ktorou bol zmenený účel aj druh stavby a navyše sa zmenila aj osoba stavebníka „presahuje zákonnú možnosť zmeny stavby pred jej dokončením v zmysle § 68 stavebného zákona a § 139b ods. 4 stavebného zákona.“ Z Vami zaslaných podkladov vyplýva, že predmetná zmena sa netýka zmeny účelu a druhu stavby a ani osoby stavebníka.

Stavebný úrad v konaní o zmene stavby pred jej dokončením postupuje primerane podľa ustanovení o stavebnom konaní (§ 60 a nasl. stavebného zákona). Dôležité je najmä, aby v konaní dodržal podmienky ustanovenia § 62 stavebného zákona:

(1) *V stavebnom konaní stavebný úrad preskúma najmä,*

a) či dokumentácia spĺňa zastavovacie podmienky určené územným plánom zóny alebo podmienky územného rozhodnutia,

b) či dokumentácia spĺňa požiadavky týkajúce sa verejných záujmov, predovšetkým ochrany životného prostredia, ochrany zdravia a života ľudí, a či zodpovedá všeobecným technickým požiadavkám na výstavbu ustanoveným týmto zákonom a osobitnými predpismi, 4a)

(...)

(4) Ak by sa uskutočnením alebo užívaním stavby mohli ohroziť verejné záujmy chránené týmto zákonom a osobitnými predpismi alebo neprimerane obmedziť či ohroziť práva a oprávnené záujmy účastníkov vo väčšom rozsahu, než sa počítalo v územnom rozhodnutí, stavebný úrad žiadosť o stavebné povolenie zamietne.

Predpokladáme, že ste účastníkom tohto konania ako vlastníci susedných stavieb (viď § 59 stavebného zákona), a preto je v súčasnej fáze konania dôležité, aby ste ako vlastníci podali svoje námietky v lehote, ktorú určil stavebný úrad t. j. 14 dní odo dňa doručenia oznámenia o začatí konania o zmene stavby pred dokončením (pokiaľ bolo to oznámenie doručované verejnou vyhláškou, doručenie nastalo 15 deň po dni, kedy bola vyvesená - § 26 správneho poriadku). Ak by bola verejná vyhláška vyvesená 16.3.2021, lehota by Vám uplynula 14.4.2021.

Vo svojich námietkach uveďte, prečo sa domnievame, že stavba nie je v súlade s územným plánom, územným rozhodnutím, alebo s verejným záujmom na ochrane životného prostredia. Ak sa domnievate, že malo byť v súvislosti so zmenou stavby vykonané zisťovacie konanie, oznámte to príslušnému orgánu štátnej správy na úseku ochrany životného prostredia (pravdepodobne to bude okresný úrad v sídle kraja). Toto sú všetko skutočnosti, ktoré musí stavebný úrad posúdiť zo svojej úradnej povinnosti.

Preto vo svojich námietkach uveďte najmä ako sa zmena stavby dotýka Vašich práv a právom chránených záujmov, čiže pohody a kvality bývania či vlastníckeho práva.

Vo vzťahu k procesným pochybeniam je možné namietať, že stavebný úrad upustil od miestneho zisťovania - pokiaľ sa domnievate, že mal miestne zisťovanie či ústne konanie nariadiť. V tejto súvislosti uveďte túto námietku s Vaším vysvetlením dôvodov prečo žiadosť (a priložená dokumentácia) neposkytuje dostatočný podklad pre povolenie navrhovanej zmeny stavby a poukážte na skutočnosť, že a Vám nebolo umožnené sa riadne k návrhu vyjadriť.

OTÁZKA: Zistil som, že obec predáva pozemky stále priamym predajom, na základe znaleckého posudku starého 5 rokov. Mám za to, že starosta obce porušuje zákon 138/1991 Zb., konkrétne § 9a, čím spôsobuje obci škodu. Ako mám v tejto veci postupovať?

ODPOVEĎ: Máte pravdu, pokiaľ je znalecký posudok o stanovení všeobecnej hodnoty majetku (čiže ceny za m²) naozaj starý 5 rokov (a odvtedy nebol aktualizovaný), obec porušuje ustanovenie §9a ods. 5 zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí.

(5) Obec zverejní zámer predat' svoj majetok priamym predajom najmenej na 15 dní. Zároveň zverejní lehotu na doručenie cenových ponúk záujemcov. Obec nemôže previesť vlastníctvo svojho majetku priamym predajom, ak všeobecná hodnota majetku stanovená podľa osobitného predpisu presiahne 40 000 eur. Nehnutelnosť musí byť jednoznačne identifikovaná tak, aby nebola zameniteľná s inou nehnuteľnosťou. Stanovenie všeobecnej hodnoty majetku obce pri priamom predaji nesmie byť v deň schválenia prevodu obecným zastupiteľstvom staršie ako šesť mesiacov.

Pokiaľ máte trvalý pobyt vo Vašej obci, môžete sa na súde domáhať, aby zmluvu o prevode daného majetku vyhlásil za neplatnú (viď § 9b zákona o majetku obcí), a to tzv. určovacou žalobou podľa § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku. Žalobu treba podať v lehote

jedného roka odkedy bolo vlastnícke právo prevedené (teda zmena vlastníka zapísaná do katastra nehnuteľností). Je možné, že obec pri prevode majetku priamym predajom porušila aj ďalšie podmienky ustanovenia §9a ods. 5 zákona o majetku obcí. Ak áno, tiež ich uveďte v žalobe.

Praktické príklady prípadov

Zoznam káuz:

- Precedentný rozsudok: Obyvatelia obce mali byť účastníkmi povoľovania zapáchajúcej gumárenskej továrne
- Nezákonné vyvlastňovanie z dôvodu výstavby cesty
- Rýchlostná komunikácia R1 Žiar nad Hronom
- Plánovaná výstavba spaľovne a územný plán
- Tepelná elektráreň priamo v meste Trebišov
- Úsvit v Banskej Bystrici – otázky súladu výstavby s územným plánom
- Kauza ťažby zlata v Detve

Precedentný rozsudok: Obyvatelia obce mali byť účastníkmi povoľovania zapáchajúcej gumárenskej továrne

Krajský súd v Trnave rozhodol, že stavebný úrad hrubo porušil ústavné práva obyvateľov obce Pata v okrese Galanta. Stavebný úrad neochránil práva obyvateľov a znemožnil im vyjadriť sa k postaveniu továrne na lisovanie gumených výrobkov v obci. Továreň vypúšťala silný zápach a škodlivé exhaláty. Ľudia sa o továrni dozvedeli až keď už bola postavená a teda sa pri jej povoľovaní nemohli zúčastniť a tak si chrániť svoje zdravie, životné prostredie a obydlie. Právnu pomoc obyvateľom obce zabezpečila VIA IURIS.

V znaleckom posudku, ktorý bol súčasťou projektu továrne, sa výslovne uvádza, že továreň vypúšťa oxidy síry, dusíka, metán, prchavé organické látky a pevné častice znečisťujúcich látok, že v okolí môže prísť k nárastu zápachu, že emisie obsahujú nebezpečné látky, a že vulkanizačné výpary majú rakovinotvorné účinky. Továreň bola postavená v časti obce, kde bývali aj rodiny s malými deťmi. Viacerí obyvatelia sa sťažovali na dusivý zápach, ktorý im znemožňoval normálny život a mnohokrát sa obrátili na úrady so žiadosťou o nápravu. Obyvateľom však úrady nepomohli. Obyvateľke obce, ktorá sa na zápach najviac sťažovala, dokonca niekto v noci pred jej domom podpálil auto.

Dve obyvateľky obce, ktorých rodinné domy sú asi 70 metrov od továrne (ich príľahlé záhrady sú asi 15 metrov od továrne) podali ešte začiatkom roka 2008 žiadosť o zopakovanie povoľovania stavby továrne. Išlo im o to, aby sa ľudia v obci mohli k postaveniu továrne vyjadriť. Starosta obce Pata aj Krajský stavebný úrad v Trnave však rozhodli, že obyvateľky nemôžu byť továrňou zasiahnuté. Úrady tvrdili, že sa preto ani nemajú právo k postaveniu továrne vyjadriť a nemajú právo, aby sa jej povoľovanie zopakovalo. Obyvateľky sa následne obrátili na súd.

V rozsudku súd vyslovil, že sa Krajský stavebný úrad v Trnave dopustil „základného zásahu do ústavou garantovaných práv“ obyvateľiek bývajúcich v okolí továrne a konštatoval, že úrad „hrubo porušil základné zásady správneho konania“. Z rozsudku tiež vyplýva, že aj keď dajú štátne orgány (napríklad hygienik alebo okresný úrad životného prostredia) k nejakému projektu kladné stanovisko, neznamená to, že obyvatelia nebudú jeho prevádzkou zasiahnutí.

Aj pri kladných stanoviskách orgánov majú byť obyvatelia účastníkmi povoľovania a majú mať samostatné právo sa k takému projektu vyjadriť.

Krajský stavebný úrad v Trnave sa následne musel vecou znovu zaoberať a umožniť obyvateľom obce zapojiť sa do povoľovania továrne. Hoci továreň na lisovanie gumy v súčasnosti prerušila prevádzku, pravdepodobne z ekonomických dôvodov, je rozhodnutie precedensom, podľa ktorého by sa stavebné úrady mali riadiť v podobných prípadoch.

Nezákonné vyvlastňovanie z dôvodu výstavby cesty

V Prešove pri výstavbe cesty, takzvanej Nábrežnej komunikácie, bolo potrebné asanovať niekoľko rodinných domov a zabráť pozemky individuálnych vlastníkov na dvoch uliciach. Medzi dotknutých patrila aj rodina, ktorá žila v rodinnom dome pozostávajúcom z dvoch samostatných bytov, garáže, podkrovných priestorov a príslušných nebytových priestorov.

Začiatkom roka 1999 im zástupcovia Slovenskej správy ciest (SSC), investora tejto cesty, oznámili, že ich dom a časť pozemku musí ustúpiť výstavbe cesty a dom bude asanovaný. Cenu za dom určil znalec znaleckým posudkom vypracovaným na základe súm podľa vyhlášky č. 465/1991 Zb. a vlastníkom „ponúkol“ sumu 677 000 Sk. Už v tom čase to bola suma, ktorá nijako nezodpovedala trhovej hodnote domu, nehovoriac o pozemku. Slovenská správa ciest odporúčala rodine, aby si za tieto peniaze kúpila byt a odporučila im firmu, ktorá v tom čase predávala ešte neexistujúce byty za cca 2 milióny korún.

Nasledovalo obdobie, kedy sa rodina pokúšala vyjednávať: chceli náhradný „dom za dom“ alebo podstatne vyššiu náhradu, ktorá by zodpovedala trhovej hodnote ich domu. Na druhej strane SSC sumu nezvyšovala, v lete 2000 im ponuku v podstate zopakovali, pričom v kúpnej zmluve okrem sumy 677 000 Sk bola podmienka, že sa rodina vzdá akéhokoľvek nároku na náhradné bývanie. Ak by podpísali takúto zmluvu, nielenže by prišli o majetok za zlomkovú cenu, ale zrejme by zostali bez strechy nad hlavou.

V septembri 2000 iniciovala SSC voči rodine vyvlastňovacie konanie.

Vo vyvlastňovacom konaní celkovú náhradu za vyvlastnené nehnuteľnosti (dom + pozemok, hospodárske stavby a trvalé porasty) navrhovali v sume 909 070 Sk, teda sumu stále niekoľkonásobne nižšiu ako suma obvyklá v danom mieste pri predaji obdobných nehnuteľností. Napriek tomu Okresný úrad v Prešove rodine vyvlastnil dom aj časť pozemku.

O odvolaní proti vyvlastňovaciemu rozhodnutiu rozhodoval Krajský úrad v Prešove tak, že odvolanie zamietol a vyvlastňovacie rozhodnutie potvrdil.

S pomocou právnikov z VIA IURIS sa rodina obrátila na Krajský súd v Prešove so žalobou. V konaní namietala predovšetkým výšku náhrady za vyvlastnené nehnuteľnosti, ktorú považovala za nespravodlivú, neadekvátnu a nezodpovedajúcu skutočnej hodnote vyvlastňovaných nehnuteľností. Poukazovali pri tom na znenie Ústavy, ktorá predpokladá „primeranú náhradu“ pri nútenom obmedzení vlastníckeho práva, ako aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva. Podľa Európskeho súdu sa vyžaduje, aby náhrada za obmedzenie vlastníckych práv k majetku bola v takej výške, aby bolo možné hovoriť o „spravodlivej rovnováhe medzi rôznymi záujmami“. Táto rovnováha je však narušená, ak sa osobe zbavenej jej majetku uloží „neprimerané bremeno“ spočívajúce v nedostatočnej náhrade. Nedostatočná náhrada za nútené obmedzenie vlastníckeho práva sa preto považuje

za neprimeraný zásah do vlastníckeho práva garantovaného Dodatkovým protokolom k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Súd v konaní najskôr odložil vykonateľnosť vyvlastňovacieho rozhodnutia a neskôr konanie prerušil a postúpil vec na Ústavný súd. Ten mal preskúmať ústavnosť vyhlášky č. 465/1991 Zb., ktorá bola podkladom pre určenie ceny domu v znaleckom posudku. Ústavný súd síce konanie zastavil a teda návrhu nevyhovel, ale v odôvodnení konštatoval niekoľko dôležitých skutočností:

– V čase rozhodovania ústavného súdu už bola sporná vyhláška zrušená novelou zákona o cenách (č. 18/1996 Z. z.),

– Avšak hoci bola vyhláška v čase vyvlastňovacieho konania ešte platná a účinná, aj tak ju nebolo možné použiť na vyvlastňovanie nehnuteľností, a to vzhľadom na výslovné splnomocňujúce ustanovenie v zákone č. 127/1991 Zb., ktorý bol zrušený zákonom o cenách č. 18/1996 Z. z. ku dňu 01.04.1996. Od tohto dátumu bolo možné vyhlášku č. 465/1991 Zb. použiť len na oceňovanie pozemkov pre účely pozemkových úprav, nie však na určovanie náhrad za vyvlastňované nehnuteľnosti.

– Rozhodnutie ústavného súdu teda vyjadruje zásadu, v zmysle ktorej na vydanie vyhlášky musí existovať výslovné zákonné splnomocnenie. Ak je neskôr takýto zákon zrušený, zrušuje sa aj splnomocňujúce ustanovenie. Ak teda zanikne účinnosť zákona, zaniká aj vykonávacia funkcia vyhlášky. Táto totiž už nemôže vykonávať zákon, keďže tento bol zrušený a neplatí. Hoci teda vyhláška v čase vyvlastňovacieho konania nebola zrušená výslovne, zrušením zákona došlo k jej zrušeniu mlčky.

Rozhodnutie ústavného súdu malo prelomový význam nielen v kauze rodiny, ale aj vo všetkých ostatných vyvlastňovacích konaniach. Nielenže bolo určenie ceny za vyvlastnené nehnuteľnosti rodiny v rozpore so zákonom, ale ukázalo sa, že dlhé roky sa vyvlastňovalo nezákonne a vlastníkom vyvlastňovaných nehnuteľností úrady priznávali smiešne náhrady. Krajský súd teda napokon zrušil vyvlastňovacie rozhodnutie vo veci nehnuteľností rodiny a všetko sa vrátilo na začiatok.

Trvalo ešte niekoľko rokov, kým SSC v spolupráci s mestom Prešov zabezpečila pre rodinu spravodlivú náhradu – dom za dom.

Ďalšiu skupinu nehnuteľností, cez ktoré mala viesť cesta, tvorili nezastavané pozemky. SSC prostredníctvom súkromnej spoločnosti zaslala vlastníkom návrh Zmluvy o budúcej zmluve, podľa ktorej mali vlastníci predať svoje pozemky za „vyhláškovú“ cenu, teda cenu, ktorá nezohľadňovala reálnu, trhovú hodnotu pozemkov. SSC nereagovala na požiadavky vlastníkov navýšiť sumu za tieto pozemky a iniciovala vyvlastňovacie konanie, pričom Okresný úrad tieto pozemky vyvlastnil hromadným rozhodnutím. Hoci takýto postup zákon neumožňuje a je teda nezákonný, Krajský úrad rozhodnutie potvrdil. Zrušené bolo až na základe podnetu prokurátora, Okresný úrad však neskôr tieto pozemky opäť úspešne vyvlastnil.

Rýchlostná komunikácia R1 Žiar nad Hronom

VIA IURIS podporila občanov, ktorí sa bránili pred porušovaním zákonov pri výstavbe rýchlostnej komunikácie medzi Žarnovicou a Šášovským Podhradím. Navrhovaná trasa novej

cesty má prechádzať južnými časťami mesta v blízkosti barokového parku a odseknúť mesto od Hrona. Občania proti takémuto návrhu namietali viac než päť rokov. Upozornili, že verejnosť bola počas procesu posudzovania vplyvov navrhovanej stavby na životné prostredie informovaná nedostatočne alebo vôbec, čím došlo k porušeniu zákona.

Nedostatky sa týkali aj problematiky posudzovania jednotlivých variantov trasy. Občianske združenie Svätokrížsky občiansky spolok preto na súde napadlo územné rozhodnutie vydané Krajským úradom v Banskej Bystrici. Najvyšší súd vyniesol [rozsudok sp. zn. 1 Sž-o-KS 194/2004](#) v prospech občanov, keď konštatoval, že pri vydaní rozhodnutia o umiestnení stavby úrady porušili zákon o posudzovaní vplyvov projektu na životné prostredie.

Aj keď úrady počas konania tvrdili, že zákon dodržali, **v skutočnosti konali výrazne proti duchu zákona, ktorého cieľom je zapojiť verejnosť do rozhodovania o projektoch zásadne ovplyvňujúcich život v meste. Najvyšší súd rozhodol, že úrady musia konať v súlade s duchom zákona a nestačí ho dodržať formálne.** V opakovanom povoloňovacom konaní bude potrebné, aby Krajský stavebný úrad v Banskej Bystrici nielen zopakoval celé konanie o umiestnení stavby, ale aj proces posudzovania jej vplyvov na životné prostredie, ktorý riadi Ministerstvo životného prostredia SR.

Záverom možno so znepokojením dodať, že **k podobným situáciám dochádza pri schvaľovaní stavieb typu diaľnice a rýchlostné cesty na viacerých miestach. Okrem Žiaru nad Hronom ide napríklad aj o Považskú Bystricu či Prešov.** Úrady v týchto prípadoch nedodržali zákon a ignorovali požiadavky občanov na zabezpečenie spravodlivého a zákonného procesu rozhodovania.

„Najvyšší súd na tomto mieste zdôrazňuje, že predmetom súdnej ochrany v prejednávanej veci je tvrdený zásah do práva jednotlivca na priaznivé životné prostredie. Bez ohľadu na existenciu štrukturálno-technickej definície životného prostredia prezentovanej v § 2 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí, Najvyšší súd pristupuje k životnému prostrediu ako ku komplexnej a právne nedeliteľnej veci verejne užívateľnej každým jednotlivcom bez možnosti vylúčenia z jeho benefícií, pričom na subjektívne právo jednotlivca na priaznivé životné prostredie nie je možné nazerať ináč, ako na snahu ľuďstva zachovať priaznivý stav životného prostredia pre nasledujúce pokolenia.

Preto ako veľmi súvisiace a späté so životným prostredím treba hodnotiť právo verejnosti zapájať sa do procesu hľadania najrozumnejších variantov ľudských činností alebo produktov týchto činností, ktoré z tohto hľadiska nebudú zhoršovať dosiahnutý stav životného prostredia. Aby sa dosiahlo veľmi efektívne zapojenie verejnosti do tohto procesu, musí štát starostlivo zabezpečiť prenos informácií opisujúcich nielen navrhované varianty, ale aj ich dopad na stav životného prostredia zo štátu smerom k verejnosti a naopak. Na tomto mieste Najvyšší súd zdôrazňuje, že zámerne nevyzdvihuje iba úzku skupinu verejnosti, ktorá sa v mieste predpokladanej výstavby trvalo zdržiava, či už z dôvodu trvalého pobytu alebo výkonu povolania v dotknutej lokalite, a z uvedeného dôvodu je tu rozumné predpokladať, že ide o osoby, ktorých právo na priaznivé životné prostredie je reálne dotknuté, ale aj na zvyšok verejnosti, ktorý sa chce do tohto procesu zapojiť z iných dôvodov, lebo účelom zák. č. 127/1994 Z. z. je upraviť postup pri komplexom odbornom a verejnom posudzovaní pripravovaných stavieb, zariadení a iných činností určených podľa uvedeného zákona pred vydaním rozhodnutia o jeho povolení.

*Súčasne pri vyhodnocovaní podkladov potrebných na rozhodovanie o tejto veci treba prihliadnuť aj na niektoré existujúce medzinárodno-právne dokumenty... ako aj niektoré právne akty Európskych spoločenstiev vzhľadom na medzinárodno-právne záväzky Slovenskej republiky vyplývajúce z Európskej dohody o pridružení... ktoré okrem iného zdôrazňujú, že **pri procesoch posudzovania vplyvov zámerov stavieb (činností) na životné prostredie ľudskej spoločnosti ide o konkrétnu realizáciu základného práva na informácie o životnom prostredí, a preto treba zohľadniť aj to, že zmyslom tohto základného práva jednotlivca je znášať svoju spoluzodpovednosť za zachovanie priaznivého stupňa životného prostredia s vedomím spolupodieľania sa na kontrole krokov, ktoré tento stav životného prostredia nielen v súčasnosti, ale aj v budúcnosti môžu reálne ovplyvniť...***

*Zo všetkých týchto zistení vyplýva pre Najvyšší súd záver, že mesto Žiar nad Hronom, ktoré by bolo v budúcnosti priamo dotknuté výstavbou rýchlostnej komunikácie R1, sprostredkovalo informácie o dlhodobom prebiehajúcom procese posudzovania vplyvov na životné prostredie iba prostredníctvom verejnej vyhlášky a alternatívne spôsoby informovania verejnosti, ktoré ináč využívalo na informovanie obyvateľov mesta (mestské noviny, mestský rozhlas alebo mestská televízia), boli využívané náhodilým spôsobom a až po akciách spätne. **Tento jednostranný prístup mesta (obce), kedy v priestoroch verejnosti prístupných iba počas stránkových hodín (a ktoré sa veľakrát prekrývajú s pracovným časom občanov) sa prezentuje informácia so súčasným vedomím obce, že verejnosť uvedených priestorov navštevuje zriedkavo, a preto na informovanie verejnosti o dôležitých záležitostiach v lokalite volí bežne a pravidelne iný spôsob informovania (mestské noviny, rozhlas a televíziu), nie je naplnením zákonného pojmu „informovať verejnosť v mieste obvyklým spôsobom“ ...***

Z hore uvedeného prehľadu, ako aj z vykonaných právnych analýz, jednoznačne vyplýva záver, že verejnosť v meste Žiar nad Hronom nebola dostatočne informovaná o procese spôsobom v mieste obvyklým, ako to zák. č. 127/1994 Z. z. ustanovuje normatívne... a tak nebol naplnený účel sledovaný zák. č. 127/1994 Z. z....

Najvyšší súd ako odvolací súd vzhľadom na hore uvedené skutkové zistenia a právne závery konštatuje, že došlo k viacnásobnému porušeniu zák. č. 127/1994 Z. z. s nepriaznivým dopadom na zapojenie verejnosti do procesu hodnotenia vplyvov zamýšľanej stavby rýchlostnej komunikácie R1, čo v konečnom dôsledku spôsobilo vznik situácie, kedy došlo ku skresleniu výsledkov posudzovania vplyvov na životné prostredie a súčasne nemohol byť komplexne a objektívne zhodnotený vplyv líniovej stavby na životné prostredie. Toto viacnásobné porušenie zák. č. 127/1994 Z. z. vzhľadom na účel, ktorý sleduje (dosiahnutie priaznivého životného prostredia v rámci procesu trvalo udržateľného rozvoja) a s ohľadom na závažnosť intenzity porušenia chráneného záujmu, Najvyšší súd vyhodnotil ako tak závažnú vadu podkladov napadnutého rozhodnutia, ktorú je možné odstrániť iba zrušením tohto rozhodnutia a vrátením správneho orgánu na ďalšie konanie...“

(z rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 1 SŽ-o-KS 194/2004, pasáže zvýraznené VIA IURIS)

Plánovaná výstavba spaľovne a územný plán

Investor chcel vybudovať v katastri obce spaľovňu odpadov. Občiansku iniciatívu proti výstavbe spaľovne vytvorili najmä hospodári na poľnohospodárskej pôde a lesných porastoch

a obyvatelia obce. V blízkosti územia, kde mala byť spaľovňa umiestnená sa nachádzajú rozsiahle vinohrady viacerých vinárov a vinohradníkov. Zároveň mala byť spaľovňa umiestnená v blízkosti takzvaného Martinského lesa, ktorý je zaradený medzi územia európskeho významu a do národného zoznamu európsky významných území siete NATURA 2000. Okrem nevhodnosti umiestnenia spaľovne z vyššie uvedených dôvodov, argumentovala občianska iniciatíva aj nedostatkom kapacít pre likvidáciu alebo zhodnocovanie komunálneho odpadu. Umiestnenie stavby malo mať negatívny dopad na celú lokalitu aj z toho hľadiska, že ide o pomerne husto osídlenú oblasť, ktorá sa navyše už dnes považuje za oddychovú oblasť – Senecké jazerá, golfové ihriská, Malokarpatská vínná cesta.

Z uvedených dôvodov zorganizovala občianska iniciatíva petíciu proti výstavbe spaľovne v obci Šenkvice a tiež adresovala obci Šenkvice návrh na zmenu územného plánu obce (ÚP), ktorým by obec v ÚP upravila zákaz budovania spaľovne v obci. Po doručení návrhu a následných rokovaní zástupcov iniciatívy s predstaviteľmi obce, schválilo obecné zastupiteľstvo uznesenie o obstaraní aktualizácie územného plánu.

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na význam územných plánov obcí. Každá významnejšia environmentálna činnosť (napríklad spaľovne, skládky odpadu, chemické továrne, cementárne, sklárne, výroba buničiny, papiera) sa posudzuje a povoľuje v rôznych konaniach (EIA, územné konanie, integrované povoľovanie a pod.). V rámci týchto konaní sa vyhodnocuje aj súlad s územným plánom. Územný plán je koncepčný dokument, v ktorom sa určuje želané a zakázané funkčné využitie, navrhuje sa koordinácia činností, ktoré majú vplyv na životné prostredie. Niektoré časti ÚP majú záväznú podobu. Ide o časti územného plánu, ktoré sa obec, na základe zákona, rozhodne za záväzné vyhlásiť, formou všeobecne záväzného nariadenia (VZN). Právne záväzné časti územného plánu musia byť pri posudzovaní a povoľovaní činností rešpektované. Napríklad v územnom konaní nie je možné umiestniť stavbu v prípade, ak to v danom území zakazuje záväzná časť ÚP. Bolo by v rozpore so zákonom vydať povolenie o umiestnení spaľovne v území, ktoré je podľa ÚP z hľadiska funkčného využitia určené na zeleň a uvedené je súčasťou záväzných častí ÚP. Územný plán je teda mimoriadne významný dokument, ktorý môže poskytnúť ochranu obyvateľom určitého územia pred činnosťami, ktoré považujú za nežiaduce, inak musia byť rešpektované práva vlastníka využívať takmer neobmedzene svoj majetok. Mnohým environmentálne významným stavbám tak môže byť zabránené práve tým, že sa daná činnosť v územnom pláne zakáže.

Príkladom takého postupu je práve obec Šenkvice. V aktualizácii územného plánu totiž obecné zastupiteľstvo schválilo aj regulatív (zákaz), v zmysle ktorého je ako neprípustné funkčné využitie v danej lokalite uvedené aj zariadenia na skládkovanie odpadu, spaľovanie odpadu alebo akékoľvek energetické zhodnocovanie odpadu. Tento regulatív bol formou VZN vyhlásený sa súčasť záväzných častí územného plánu. Následne investor od svojho zámeru budovať spaľovňu v katastri obce Šenkvice upustil.

Tepelná elektráreň priamo v meste Trebišov

Bývalý areál cukrovaru priamo v Trebišove mal zmeniť svoju funkciu: mala sa v ňom vybudovať jedna z najväčších tepelných elektrární na Slovensku. Malo sa tak stať napriek silnému odporu obyvateľov mesta, mestskej samosprávy, ale dokonca aj napriek tomu, že Ministerstvo hospodárstva SR s takýmto zariadením vôbec neuvažovalo v energetickej koncepcii Slovenska.

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie (EIA) elektrárne označovanej ako “Nový energetický zdroj” síce prebehlo, podľa názoru obyvateľov mesta však so závažnými nedostatkami v procese aj v podkladoch, pričom prinieslo viac otázok ako odpovedí na zásadné body (vôbec napríklad nebolo riešené nakladanie s odpadmi z elektrárne – podotýkame, išlo o tepelnú elektráreň, ale ani jej zapojenie do energetickej siete). Takmer 250 žalobcov sa obrátilo so žalobou na krajský súd a žiadali preskúmanie zákonnosti procesu a jeho výsledku – záverečného stanoviska. **Krajský súd** a neskôr aj najvyšší súd žalobu zamietli s tým, že záverečné stanovisko nie je “rozhodnutím” v správnom konaní, ale len jedným z nevyhnutných podkladov pri následnom rozhodovaní o povolení navrhovanej činnosti podľa osobitných predpisov. Podľa krajského súdu (Uznesenie Krajského súdu v Košiciach, sp. zn. 2 S 43/08 zo dňa 20.08.2008) *„až rozhodnutie o umiestnení stavby môže záväzným a autoritatívnym spôsobom zasiahnuť do práv a povinností účastníkov konania a ďalších dotknutých subjektov, pričom v územnom konaní budú môcť všetci účastníci konania či zúčastnené osoby uplatniť svoje vyjadrenia a námietky voči umiestneniu stavby a voči jednotlivým podkladom pre toto konania, jedným z ktorých je aj záverečné stanovisko žalovaného vo veci posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie. Súd je toho názoru, že výsledok procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie, ktorým je záverečné stanovisko žalovaného, nezakladá pre žalobcov ani pre žiadneho iného zo subjektov dotknutých posudzovanou činnosťou žiadne práva a povinnosti, a preto nie je spôsobilý mať za následok ukrátenie žalobcov na ich právach postupom žalovaného“*. Súd žalobu tak považoval za predčasnú.

Najvyšší súd (Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp .zn. 3 Sžp 7/2008 zo dňa 19.11.2008) ide ešte ďalej: *„za tejto situácie Najvyšší súd podporuje argumentáciu krajského súdu zdôrazňujúcu predbežný charakter záverečného stanoviska žalovaného, lebo podľa Najvyššieho súdu toto stanovisko je nutné chápať ako interný správny akt v zmysle jeho definície obsiahnutej v § 2 písm. e) v spoj. S § 37 ods. 2 zák. č. 24/2006 Z. z. ... až výsledkom tohto správneho konania (tzn. vydaním individuálneho správneho aktu s externými účinkami) by mohli byť dotknuté práva jednotlivcov napríklad v oblasti životného prostredia. Preto v súčasnom štádiu správneho konania najvyšší súd hodnotí záverečné stanovisko žalovaného ako interný dokument, ktorý má iba informačnú hodnotu pre verejnú správu .. a ďalej má vypovedaciu hodnotu aj pre adresátov ústavou zaručeného práva na životné prostredie. ... Ďalej Najvyšší súd upozorňuje, že nesmie preventívne zasahovať do správnej úvahy orgánu verejnej správy v nasledujúcom územnom konaní, kedy bude hodnotiť jednotlivé podklady jednotlivo a vo vzájomných súvislostiach, tzn. že vyhodnotí vierohodnosť a správnosť predmetného záverečného stanoviska žalovaného a svoje zistenia premietne do právnych záverov v odôvodnení svojho rozhodnutia.“*

Žalobcovia sa súčasne obrátili aj na **ústavný súd** – ten ich ústavnú sťažnosť zamietol s odôvodnením, že vo veci rozhoduje všeobecný súd a princíp subsidiarity bráni ústavnému súdu, aby v konaní rozhodoval skôr, ako rozhodne všeobecný súd. *„Podľa názoru ústavného súdu sťažovatelia mali (majú) na ochranu nimi označených základných práv upravených v čl. 44 a 45 ústavy postupom ministerstva pri posudzovaní zmlúv NEZ Trebišov k dispozícii účinný prostriedok nápravy v systéme všeobecných súdov ... podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, ktorý aj využili. ... Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov, v tomto prípade je to návrh podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku.“* (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, IV. ÚS 137/02 zo dňa 17.04.2008)

Žalobcovia argumentovali v konaní pred najvyšším súdom aj uvedeným uznesením ústavného súdu. Najvyšší súd však ich argumenty neuznal a k záveru ústavného súdu prezentovanému v jeho uznesení len uviedol, že *“štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Preto ak Ústavný súd Slovenskej republiky výkladom zákona, konkr. § 244 a nasl. ustanovení Občianskeho súdneho poriadku dospel k nezvratnému interpretačnému záveru, že vec mu predložená na rozhodnutie prislúcha všeobecným súdom prostredníctvom podania návrhu podľa Piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, potom mal Ústavný súd Slovenskej republiky v súlade so zásadou hospodárnosti v uznesení riadne s použitím presvedčivých právnych argumentov objasniť takto podaný názor. Nakoľko tak neučinil, Najvyšší súd nemá možnosť ani po podrobnom sa oboznámení s odôvodnením uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky ... a ďalej s prihliadnutím na čl. 152 ods. 4 ústavy vyhodnotiť právne dôvody argumentácie žalobcov, na základe ktorých sa s odkazom na cit. uznesenie ústavného súdu domnievajú, že by za tejto situácie mal všeobecný súd konať a vyhlásiť výrok požadovaný žalobcami.”*

Medzičasom začalo vo veci územné konanie, teda konanie o umiestnenie stavby Nového energetického zdroja Trebišov. Do konania sa zapojili viac ako 3 000 účastníkov konania, obyvateľov mesta a okolitých obcí. Namietali predovšetkým nasledovné:

- nesúlad s územným plánom mesta Trebišov a Veľkého územného celku Košického kraja, nesúlad s inými strategickými dokumentmi – ako Energetická politika Slovenskej republiky, Stratégia energetickej bezpečnosti SR, Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja (čo napokon vyplývalo aj zo žiadosti investora),
- nezákonný proces a nedostatočný výsledok posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA): išlo predovšetkým o zásadné nedostatky v správe o hodnotení, nedodržanie rozsahu hodnotenia, neprípustné používanie takzvanej “salámovej metódy” pri hodnotení, nedostatočné posúdenie dopadov NEZ Trebišov v oblasti ochrany ovzdušia, nedostatočné kumulatívne pôsobenie vo vzťahu k blízkej elektrárni vo Vojanoch, nedostatočné posúdenie na Tokajskú vinohradnícku oblasť, na zdravie obyvateľov, na sústavu chránených území, ale tiež procesné nedostatky – ako napríklad nemožnosť verejnosti vyjadriť sa k rozsahu hodnotenia, upustenie od variantného riešenia a pod.,
- nedostatočné podklady pre územné rozhodnutie a uplatňovanie neprípustnej “salámovej metódy” v územnom konaní,
- neprimeraný zásah do práv obyvateľov mesta, a to najmä obyvateľov bezprostredne susediacej ulice,
- namietali tiež procesné pochybenia – keď navrhovateľ na výzvu stavebného úradu (ktorým bol Krajský stavebný úrad Košice) nepredložil potrebné dokumenty a úrad konanie nezastavil,
- absencia osvedčenia o súlade investičného zámeru s dlhodobou koncepciou energetickej politiky Slovenskej republiky,
- realizáciu elektrárne odmietajú okrem obyvateľov a samosprávy aj Ministerstvo hospodárstva SR, ktoré s takýmto energetickým zdrojom vôbec neráta v energetickej koncepcii Slovenska.

Krajský stavebný úrad konanie prerušil a žiadal ďalšie posúdenie a podklady zo strany orgánov ochrany zdravia a príslušných orgánov v oblasti energetiky. Úrad verejného zdravotníctva napokon predložil negatívne stanovisko a takmer po roku prerušenia konania bol návrh **zamietnutý**.

Vo veci Nového energetického zdroja Trebišov tak možno hovoriť o veľkom úspechu obyvateľstva v spojení s negatívnym postojom niektorých špecializovaných inštitúcií.

Úsvit v Banskej Bystrici – otázky súladu výstavby s územným plánom

Na banskobystrickom sídlisku Fončorda investor zamýšľal postaviť stavbu “Centrum služieb, obchodu a bývania ÚSVIT”. Stavba mala nahradiť pôvodný objekt, ktorý tiež slúži pre služby a obchod. Realizácia by znamenala asanáciu pôvodného objektu a vybudovanie nového komplexu, ktorý mal zahŕňať priestory pre obchod, služby, diagnosticko-medicínske centrum, bývanie a parkovacie priestory. Samotná stavba mala pozostávať z komplexu štyroch stavebných objektov: garážové státa (celkovo 298 parkovacích miest) a sklady a technické vybavenie, obchodné priestory, medicínsko-diagnostické centrum, bytová veža (s 15 nadzemnými podlažiami).

Účastníci konania, prevažne išlo o obyvateľov susedných bytových domov, namietali viacero pochybení počas konania, najviac im však vadilo, že navrhovaná stavba ignoruje širšie vzťahy riešeného územia, nezapadá do architektúry okolitého prostredia (okolité bytové domy sú výrazne nižšie). Obávali sa zvýšeného hluku a emisií spôsobeného významne zahustenou dopravou, ohrozovanie chodcov a znemožnenie parkovania obyvateľom okolitých bytových domov. Namietali tiež, že chýba dostatočné spracovanie dopravného riešenia stavby a jej napojenia na existujúce komunikácie (napríklad jedna z ciest sa mala zmeniť na takzvanú skľudnenú komunikáciu pre chodcov, ale zároveň aj ako komunikácia slúžiaca pre vjazd a výjazd vozidiel rýchlej záchranej služby do medicínskeho centra). Nová stavba by tiež znamenala výrazné zhoršenie denného osvetlenia bytov (čo preukazovali svetlotechnickým posudkom), likvidáciu existujúcej zelene s len minimálnou náhradnou výsadbou. Namietali tiež, že stavba nie je v súlade s územnoplánovacou dokumentáciou.

Prvostupňový stavebný úrad (ktorým bolo Mesto Banská Bystrica), ako aj odvolací Krajský stavebný úrad vyhovel návrhu investora a vydali územné rozhodnutie na realizáciu zamýšľanej stavby. Obyvatelia dotknutého sídliska sa preto prostredníctvom žaloby (január 2010) domáhali preskúmania zákonnosti tohto rozhodnutia.

Krajský súd v Banskej Bystrici vyhovel žiadosti žalobcov o odklad vykonateľnosti územného rozhodnutia, t. j. vyhovel návrhu, aby namietané rozhodnutie nemohlo byť použité v ďalšom konaní do času, kým súd právoplatne ukončí konanie. Súd sa stotožnil s argumentáciou žalobcov, že okamžitým výkonom rozhodnutia by žalobcom hrozila závažná ujma. (február 2010)

O tri mesiace súd rozhodol aj v merite veci, a to tak, že žalobe vyhovel a rozhodnutie zrušil. (Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 24S/8/2010, zo dňa 26.05.2010)
Dôvody boli nasledovné:

– podľa súdu bolo napadnuté rozhodnutie nepreskúmateľné pre neúplnosť spisov správneho orgánu, keďže stavebný úrad nepredložil územnoplánovaciu dokumentáciu, a teda “nebolo možné posúdiť, či navrhovaná stavba je z hľadiska funkčného ako aj z hľadiska splnenia

stanovených regulatívov (o.i. hmotové riešenie, výšková zonácia) v súlade s týmito územnoplánovacími podkladmi”. Pritom je podľa súdu nutné vychádzať tak z textovej ako aj z grafickej časti platnej územnoplánovacej dokumentácie.

– Investor počas konania zmenil projektovú dokumentáciu. Táto zmena spočívala predovšetkým v tom, že z pôvodných 22 nadzemných a 3 podzemných podlaží zmenil stavbu na 15 nadzemných podlaží plus technické podlažie, avšak bez toho, aby sa žalobcovia mali možnosť oboznámiť s takouto zmenenou projektovou dokumentáciou a prípadne k nej predložiť aj pripomienky. Podľa súdu je “uvedený postup v rozpore s ustanoveniami § 3 ods. 2, §§ 32 a 33 ods. 2 správneho poriadku, keďže správny orgán nepostupoval v konaní v úzkej súčinnosti s účastníkmi konania, nedal im možnosť vyjadriť sa k podkladom rozhodnutia pred jeho vydaním, prípadne navrhnúť jeho doplnenie”. Navyše, ani projektová dokumentácia v pôvodnej verzii nebola obsahom pripojeného administratívneho spisu.

– Odvolací stavebný úrad sa nedostatočne vysporiadal s námietkami žalobcov – buď sa nimi nezaoberal vôbec, alebo len mechanicky poukázal na kladné vyjadrenia dotknutých orgánov k umiestňovanej stavbe. “Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia však vôbec nie je zrejmé, ako sa vyrovnal s konkrétnymi námietkami uvedenými v odvolaniach podaných účastníkmi konania, ako aj s listinnými dôkazmi predloženými v ich prílohách, ktorými odvolatelia preukazovali svoje tvrdenia o tom, že predmetná stavba predstavuje zásah do ich práva na súkromie a práva na priaznivé životné prostredie, keďže jej výstavbou a následnou prevádzkou sa významne zhorší kvalita ich bývania a okolitého životného prostredia. Žalovaný sa najmä nevysporiadal s námietkami týkajúcimi sa zhoršeného stavu osvetlenia a insolácie, negatívnych dôsledkov stavby vo forme zvýšeného hluku a emisií spôsobených zhustenou dopravou a nedostatočne spracovaným dopravným riešením.” V tejto súvislosti súd tiež konštatuje, že stavebný úrad nezdôvodnil, prečo sa stotožnil s jedným svetlotechnickým posudkom (predloženým investorom) a druhým posudkom (predloženým žalobcami) sa vôbec nezaoberal, hoci posudky dospeli k odlišným záverom. Z odôvodnenia krajského stavebného úradu nie je zrejmé, prečo tento neakceptoval aj niektoré ďalšie argumenty žalobcov, resp. akým spôsobom sa s nimi vysporiadal a akými úvahami sa riadil pri ich vyhodnotení.

Na podnet investora však **Najvyšší súd** Slovenskej republiky rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil na nové konanie na krajský súd (Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 6Sžo / 227/2010 zo dňa 26.10.2011). Dôvody rozhodnutia najvyššieho súdu možno zhrnúť nasledovne:

– „*Vydaním územného rozhodnutia žalované správne orgány nemohli reálne ukrátiť žalobcov na ich vlastníckom práve, práve na priaznivé životné prostredie ani práve na súkromie, a preto nebol v tomto rozsahu podľa názoru odvolacieho súdu splnený základný predpoklad potrebný k vecnému vybaveniu žaloby.*“ Podľa najvyššieho súdu sa rozhodnutím o umiestnení stavby táto priamo nerealizuje, k jej realizácii dochádza až na základe stavebného povolenia), a teda nemožno porušiť ani práva žalobcov na priaznivé životné prostredie ako ani vlastnícke právo. Súd konštatoval, že z judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že porušenie práv priznaných v čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy nemôže nastať rozhodnutím štátneho orgánu, ktorým tento orgán uplatní svoju právomoc. Čl. 19 ods. 2 ústavy zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené. „*Rozhodnutie o umiestnení stavby však reálne do narušenia práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života nezasahuje, vytvára sa ním len právny základ pre rozhodnutie o realizácii stavby, ku ktorej môže, ale nemusí v budúcnosti ani dôjsť. Vyplýva to aj z časovej platnosti rozhodnutia o umiestnení stavby.*“

– Najvyšší súd sa nestotožnil ani so záverom krajského súdu v tej časti, kde tento konštatuje, že odvolací stavebný úrad sa nedostatočne vysporiadal s pripomienkami a námietkami žalobcov. *„Pokiaľ žalovaný odôvodnil odvolacie námietky poukazom na kladné vyjadrenia a stanoviská dotknutých orgánov, uplatňujúce záujmy chránené osobitnými predpismi z hľadiska životného prostredia, z hľadiska ochrany zdravia ľudí i z hľadiska dopravného riešenia, ktorých obsah je pre správny orgán záväzný (§ 140b stavebného zákona), čím sa zachováva záväznosť požiadaviek uplatnených v záväzných stanoviskách, nemožno konštatovať nezákonnosť jeho rozhodnutia. V prípade, ak by účastníci konania nesúhlasili s obsahom a závermi z nich vyplývajúcimi, mali zákonnú možnosť uplatniť námietky proti obsahu záväzného stanoviska, čo však neučinili.“*

– Najvyšší súd sa tiež nestotožnil so záverom krajského súdu v tom, že v prvostupňovom konaní došlo k zmene projektovej dokumentácie. Podľa najvyššieho súdu sa tak stalo na základe vznesených námietok účastníkov konania. *„Zásada aktívnej súčinnosti účastníkov konania, ktorá sa chápe ako právo účastníka konania, ktoré môže ale nemusí využiť, nebola v takom prípade porušená. Nebolo preukázané, že by správny orgán v správnom konaní nevytváral optimálne podmienky na uplatnenie tohto práva, t. j. byť aktívnym činiteľom v rámci konania.“*

– Napokon najvyšší súd nepovažoval za dôvod nepreskúmateľnosti ani skutočnosť, že územný plán nebol súčasťou administratívneho spisu. Podľa súdu *„schválený územný plán obce a schválený územný plán zóny je uložený v obci, na stavebnom úrade a na krajskom stavebnom úrade, čo znamená, že je každému prístupný. Predmetný územný plán mesta Banská Bystrica a územný plán centrálnej mestskej zóny je zverejnený na internetovej stránke Mesta Banská Bystrica,„*

V dôsledku straty platnosti územného rozhodnutia nebolo následne vydané stavebné povolenie a k plánovanej výstavbe nedošlo. Žalobcovia uskutočnili vo veci späťvzatie žaloby.

Kauza ťažby zlata v Detve

Ťažba zlata patrí k obľúbeným podnikateľským aktivitám predovšetkým subjektov so sídlom v zahraničí. Podchvíľou sa objavuje v rôznych regiónoch Slovenska ako činnosť, ktorá má priniesť ekonomický prospech príslušnému regiónu a celej krajine.

Podobný príbeh zažívali obyvatelia Detvy a jej bezprostredného okolia. Romantický názov lokality Biely vrch v Detve sa tak nespája s voľnočasovými aktivitami obyvateľov, ale s lokalitou, kde chce spoločnosť Eastern Mediterranean Resources – Slovakia s.r.o. (EMED Slovakia, s.r.o.) ťažiť zlato. Ide o spoločnosť, ktorej materská firma má sídlo na Cypre.

V januári 2011 iniciovala spoločnosť EMED Slovakia, s.r.o., začatie konania o určenie dobývacieho priestoru. EMED Slovakia má prednostné právo na určenie dobývacieho priestoru Detva, pretože od roku 2005 jej bolo určené prieskumné územie Detva, pričom toto rozhodnutie v roku 2009 Ministerstvo životného prostredia SR predĺžilo na ďalšie štyri roky, t. j. do konca roku 2013. V roku 2010 získala táto spoločnosť osvedčenie o výhradnom ložisku.

Ako vyzerá zámer?

Ide o plán povrchovej ťažby zlata s rozmermi lomu 800 x 700 metrov a s hĺbkou 250 metrov. Podľa EMED Slovakia je úprava vytťaženej rudy možná iba technológiou kyanidového lúhovania, pričom uvádzajú, že výťažnosť zlata z rudy sa pri tejto metóde pohybuje údajne okolo 80 %. Ruda sa rozdrví na štrk s priemerom 12 mm a ten sa následne upravuje na lúhovacích plošinách. Po ukončení procesu lúhovania bude štrk preplachovaný čistou vodou, aby sa odstránili zvyšky kyanidov. Životnosť bane sa predpokladá na 10 rokov s ročnou ťažbou údajne cca 3 mil. ton rudy. Celý dobývací priestor má potom zahŕňať plochu väčšiu ako 722 000 m² (viac ako 91 futbalových ihrísk!!).

EMED Slovakia na svojej stránke uvádzalo, že úprava rudy technológiou kyanidového lúhovania je Európskou úniou uznaná ako najlepšia dostupná technológia pre úpravu rúd zlata. Európsky parlament však zaujal úplne iný postoj. 5. mája 2010 prijal Uznesenie o všeobecnom zákaze používania kyanidovej metódy pri ťažbe v Európskej únii (2011/C81/E/13). Parlament v tejto súvislosti poukazuje okrem iného na nasledovné skutočnosti:

- kyanid je vysoko toxická chemická látka, ktorá sa využíva pri ťažbe zlata, a ktorú rámcová smernica o vode označuje za jednu z hlavných znečisťujúcich látok s možnými katastrofálnymi a nezvratnými následkami na ľudské zdravie a životné prostredie, a teda aj na biodiverzitu,
- v priebehu ostatných 25 rokov sa na celom svete stalo viac ako 30 vážnych havárií, pri ktorých unikol kyanid a neexistuje skutočná záruka, že a takéto havárie nezopakujú, najmä ak sa zohľadní rastúci výskyt extrémnych poveternostných podmienok, napríklad časté a silné zrážky,
- cezhraničné účinky havárií, pri ktorých unikol kyanid a vážne znečistil veľké povodia riek a zásob podzemnej vody, jasne poukazujú na to, že EÚ musí zaujať postoj k vážnym environmentálnym hrozbám vyvolaným ťažbou s použitím kyanidu,
- treba tiež vziať do úvahy fakt, že stále chýbajú pravidlá obozretného podnikania a riadne finančné záruky, prevádzkujúce spoločnosti nemajú dlhodobé poistenie, ktoré by pokrylo budúce náklady vzniknuté v prípade havárie alebo funkčnej poruchy,
- odvetvie ťažby s použitím kyanidu poskytuje málo pracovných príležitostí, aj to len na 8 až 16 rokov, a predstavujú riziko obrovských cezhraničných ekologických škôd, pričom kompenzáciu za tieto škody zvyčajne neposkytujú zodpovedné spoločnosti, ktoré väčšinou zaniknú alebo zbankrotujú, ale štát – t. j. daňoví poplatníci,
- na výrobu dvoch gramov zlata je potrebné vytážiť jednu tonu chudobnej rudy a až 25 – 50 % zlata napokon aj tak zostáva na skládke odpadu,
- pritom sa používa niekoľko miliónov kilogramov kyanidu sodného ročne, pričom samotná preprava a uskladňovanie kyanidu sodného môže mať v prípade pochybenia katastrofické následky, a pod.

Parlament zároveň vyzval Európsku komisiu, aby do konca roka 2011 navrhla úplný zákaz používania kyanidovej metódy pri ťažbe v Európskej únii ako jediný bezpečný spôsob ochrany vodných zdrojov a ekosystémov proti znečisteniu kyanidom pochádzajúcim z banskej činnosti.

Proces

V konaní o určenie dobývacieho priestoru dotknuté obce ako príslušné stavebné úrady – t. j. Detva a Dúbravy – vydali najskôr súhlasné záväzné stanovisko s platnosťou 1 rok. Počas povoloňovacieho procesu však táto lehota uplynula a stavebné úrady svoje záväzné stanovisko zmenili na nesúhlasné.

Do konania sa už od roku 2011 pokúša zapojiť aj aktívna verejnosc – jednak obyvatelia (jednotlivci) z dotknutých lokalít, ale tiež občianske združenie Podpoľanie nad zlato, ktoré združuje stovky ľudí a podporujú ho ďalšie tisícky, ktorí nesúhlasia so zámerom ťažby zlata na Podpoľaní. Investor v zhode s banskými úradmi nesúhlasili s tým, aby združenie Podpoľanie nad zlato malo postavenie účastníka v konaní a banské úrady rozhodli o jeho vylúčení. Združenie namietalo, že postavenie účastníka konania mu vyplýva jednak zo všeobecných ustanovení o správnom konaní v spojení s Aarhuským dohovorom, ktorý garantuje zainteresovanej verejnosc široké práva, vrátane účastníckych práv, v konaniach týkajúcich sa životného prostredia. Okrem toho sme namietali, že konaniu o určenie dobývacieho priestoru malo predchádzať posudzovanie vplyvov na životné prostredie (EIA, podľa zákona č. 24/2006 Z.z.), pretože určenie dobývacieho priestoru je druhom územného konania a ako také je jedným z prvých povoloňovacích konaní smerujúcich k samotnej ťažbe zlata.

Združenie Podpoľanie nad zlato žalobou namietalo rozhodnutie o vylúčení z konania a **Krajský súd v Banskej Bystrici** tejto žalobe vyhovel a rozhodnutia o vylúčení z konania zrušil.

Súd v rozsudku sp. zn. 23S/113/2011 zo dňa 04.04.2012 odkazuje na Aarhuský dohovor. Súd konštatuje, že vzhľadom na vnútroštátne a medzinárodné pramene práva treba „*vykladať procesné predpisy o účastníctve v predmetnej veci s prihliadnutím na dosiahnutie cieľa sledovaného právom na životné prostredie*“. Súd pritom použil aj argumentáciu Súdneho dvora EÚ vo veci C-240/09, podľa ktorej procesné predpisy treba vykladať tak, aby „*výklad umožnil občianskemu združeniu v oblasti ochrany životného prostredia napadnúť na súde rozhodnutie prijaté v rámci správneho konania, a to aj v prípade rozhodnutia o určení dobývacieho priestoru. Pokiaľ takéto právo je priznané našim právnym poriadkom len účastníkovi správneho konania, potom je potrebné takýto status žalobcovi priznať. Spájanie možného účastníctva len s posudzovaním vplyvov na životné prostredie súd nepovažuje za správne, pretože prísne formalistickým výkladom ustanovenia § 28 ods. 4 zákona č. 44/1988 Zb. v spojení s § 26 zákona č. 24/2006 Z. z. by došlo k zúženiu práv žalobcu byť účastníkom konania, ktoré právo mu vyplýva z Aarhuského dohovoru a zároveň by išlo o nesplnenie medzinárodného záväzku Slovenskej republiky...*“. Aplikujúc zásadu účinnosti (efektivity) „*nemôžu byť vnútroštátne procesné predpisy v konaniach upravené takým spôsobom, ktorý by výkon práv zaručených komunitárnym právnym poriadkom prakticky znemožňoval alebo nadmerne sťažoval*„. Na základe toho súd dospel k záveru, že „*ustanovenia vnútroštátneho práva ohľadom právnej úpravy účastníctva žalobcu v konaní o určení dobývacieho priestoru a ich výklad pri použití žalovaným je neudržateľný, jednak v rozpore s Aarhuským dohovorom, jednak v rozpore s judikatúrou Súdneho dvora EÚ*“. Preto súd rozhodol, že združeniu Podpoľanie nad zlato treba priznať právo účastníka konania o určení dobývacieho priestoru.

Hlavný banský úrad však proti tomuto rozhodnutiu podal odvolanie a veci následne rozhodoval Najvyšší súd Slovenskej republiky.

Medzitým v novembri 2012 **Obvodný banský úrad** v Banskej Bystrici rozhodol o určení dobývacieho priestoru. Odmietol pritom zmenené záväzné stanoviská stavebných úradov ako aj námietky verejnosti, ktorá nesúhlasí s ťažbou zlata v lokalite Biely vrch. Banský úrad odmietol, že by konaniu o určení dobývacieho priestoru malo predchádzať posúdenie vplyvov na životné prostredie (EIA). Odmietol tiež námietky, že navrhovaná lokalizácia ťažby je v rozpore s platným územným plánom. Združenie Podpoľanie nad zlato (napriek tomu, že aktuálne je právoplatne vylúčené z konania) podalo proti predmetnému rozhodnutiu odvolanie. Hlavnými námietkami sú absencia EIA v konaní, nezákonné vylúčenie účastníka konania a rozpor s Aarhuským dohovorom, nesúlad s územným plánom Banskobystrického samosprávneho kraja, nedostatočné vysporiadanie sa s nesúhlasnými záväznými stanoviskami obcí Detva a Dúbravy, nezákonné nekonanie s obcami Očová a Vígľaš. O odvolaní rozhodoval Hlavný banský úrad, ktorý rozhodnutie o určení dobývacieho priestoru zrušil.

Vo výsledku súdy rozhodli, že bez ohľadu na faktické znenie slovenských zákonov, tieto treba vykladať v duchu Aarhuského dohovoru a tak, aby bol dodržaný zmysel tohto dohovoru a aby nebol aplikovaný len formalisticky.

V konkrétnom prípade to znamená, že banské úrady musia umožniť občianskemu združeniu byť účastníkom konania o určení dobývacieho priestoru. Súd tiež konštatoval, že vnútroštátne procesné predpisy nemôžu byť v konaniach upravené takým spôsobom, ktorý by prakticky znemožňoval alebo nadmerne sťažoval výkon práv zaručených komunitárnym právom. Najvyšší súd potom konštatoval, že neexistuje dôvod, aby bolo rozhodnutie o určení dobývacieho priestoru vylúčené z okruhu konaní týkajúcich sa životného prostredia.

Súdy tak v tejto kauze rozhodli, že Podpoľanie nad zlato má postavenie účastníka v konaniach podľa banského zákona.

V septembri 2014 parlament schválil novelu banského zákona, ktorou sa zakazuje používať kyanidové lúhovanie pri úprave alebo zušľacht'ovaní nerastov. V roku 2017 bolo vydané rozhodnutie o zastavení konania z dôvodu, že právni nástupcovia pôvodného navrhovateľa nespĺňajú podmienky na to, aby mohli žiadať o povolenie na ťažbu. Toto rozhodnutie investor napadol na súde, avšak v októbri 2018 Krajský súd v Banskej Bystrici túto žalobu zamietol. **Ťažba zlata teda povolená nebola.**

Stručný aktuálny stav kauzy si môžete [pozrieť v sekcii Kauzy](#).